

Disidentul MIHAI BOTEZ, ambasadorul României la Washington, a încetat din viață

12-18 iulie 1995

22
plus
supliment al revistei "22"

MEMORIALUL DE LA SIGHET
SUPLIMENT GRATUIT

GEORGE SOROS pag. 8
a primit „Premiul tranziției”

Observația de lungă durată și de la distanță a cimpului politic de forțe din România, după 1989, relevă ceea ce, la prima vedere, pare una din cele mai persistente specialități naționale: acțiunii cu semn pozitiv în direcția transformării democratice îi urmează, aproape invariabil, reacția adversă. Nu de o vulgată carpațo-dunăreană a dialecticii post-marxiste și vorba aici și aici măcar de mecanismul curent al legilor fizicii. Pretutindeni, democrația, îndeosebi în fostele state totalitare, este mai întâi procesul complex al noului care se impune greu, însoțit (și spun politologii, din fericire!), de forțele vechiului care nu vor să dispară. O teorie a tranziției de la autoritarism spre democrație, apărută în politologia americană, îndeosebi în urma transformărilor din Turcia, Grecia, Spania, Portugalia și America Latină începând din anii '70, ne învață că transformările de acest tip presupun o coabitare temporară controlată cu trecutul care trebuie căsat, nu cu aparatul de sudură, ci prin cadere în desuetudine, printr-un pact sau altul. E faimoasă astfel teoria și practica spaniolă a trecerii la democrație, după Franco, prin așa-zisa Reforma Pactandă – reformă prin pact. În istorie cunoaștem cel puțin două categorii de pasaj istoric, în urma unei răsturnări violente: iacobinismul – formula radicală a încheierii tuturor conturilor cu fostul adversar învins, și, ca să folosim o mlađiță a limbii de lemn sovietice, coexistența pașnică – toleranța unui adversar, pe care-l dorești îndepărtat sau învins, dar nu prea repede, și nu dintr-o dată, din tot felul de motive. Ambele formule, de cele mai multe ori, nu și-au atins scopul, pregătind răsturnări și violențe noi.

România post-decembriștilă ilustrează mai mult decât alte țări iacobinismul egual într-o a doua fază prelungită până azi, de coexistență pașnică anunțând o nouă deflagrație. România a traversat o insurecție urbană antidictatorială – cunoscută și sub

numele de revoluție. O revoluție stingoasă, simbolică însă, sau generică. Ca în confruntările codificate ale evului mediu sau ale pieilor roșii, șefii de armate sau triburi au putut evita în România bătălia generală, prin sacrificarea simbolică a figurilor de proră – „figureheads”, cum spun americanii. Într-o tabără au pierit ceaușeștii, în cealaltă, a răsculaților, peste o mie de eroi tineri. Minotaurul și victimele sale ritualice. Au rămas intacte contingentele, armatele: de activiști de partid, securiști, aparateci, mafioți ai comerțului economic ceaușeștilor, reciclați rapid într-o economie și un stat cu însemne democratice.

lui Mircea Răceanu. Fostul funcționar de la externe care a trădat dictatura Ceaușescu, cerind azil în Statele Unite, redevine trădător de țară. Relațiile americano-române sînt umbrite. Scandalul e depășit, dar a lăsat urme. Nici apariția scrisorii celor 7 deputați și senatori, în urmă cu peste un an, împotriva numirii noului ambasador american Moses la București, nu urmărea altceva. Fața zimbitoare se încruntă brusc. Dr. Jeckyl se transformă în Mr. Hyde.

În iulie 1995, 300 de așa-zii ofițeri semează o filipică în *România Mare* împotriva tentativelor de așa-zisă modernizare a armatei, acuzându-

La conferința de presă de la București a lui Șumeiko, la câteva zile după scrierea celor 300 de ofițeri anti-Iliescu, cînd dl. Tinca tocmai se-ntorcea năto-izat din America și Germania, cînd Ion Iliescu continua să fie agent KGB (potrivit ziarului *Ziua*), cînd serviciile secrete tocmai se încurcay în picioare, într-un tango criminală prezentat drept lacul lebedelor, cînd PDSR tocmai se sătura de PRM și PSM, cînd PSM „Iomnai” își condiționează sprijinul guvernamental de amnistierea baronilor lui Ceaușescu, cînd Funar nu-l mai vrea pe Meleşcanu, iar Măgureanu descoperă brusc că și-ar putea da demisia, tocmai în aceste momente acaparatoare și funambulești, Șumeiko declară în conferința de presă de la București că Rusia nu va livra noi arme României, decît dacă România lasă baltă chestia cu NATO. În aceeași zi, la 30 iunie 1995, Interfax în limba rusă anunța la Moscova că Rusia va livra armament modern României. Premierul Văcăroiu, la rîndu-i, în discuția cu prim-vice-prim ministrul Soskoveț, spunea: „Am așteptat cu mare interes investițiile occidentale care n-au mai venit. A sosit acum momentul ca România să-și îndrepte din nou privirea spre Rusia”. A spus și a plecat în China, unde a aflat, odată cu noi, că Pekinul n-are nimic împotriva relațiilor României cu Europa. În mecanismul de tensiuni plus-minus, acțiune-reacțiune, bine și rău a intervenit punctul mort. Confuzia e extrem de periculoasă. Măștile Puterii s-au încurcat. O implozie a dezinformării, care și-a pierdut sau uitat parola, amenință edificiul Puterii din România. Francezii numesc momentele de cumpănă între zi și noapte, cînd nu mai e nici lumina deplină și n-a coborî încă întunericul definitiv, „între cîine și lup”. Formula tranziției post-ceaușeștilor este cea a cîinelui-lup. O specie pe care, doar în ce-i privește pe cîini, se poate conta.

EMIL HUREZEANU Între cîine și lup?

Au rămas aceiași, într-o stare de sacrificiu virtual și profundă revoltă, românii și românele.

Conflictul acesta continuă și va cunoaște, la un moment dat, în absența soluțiilor, noi forme explozive. Pactul între adversari n-a putut fi stabilit, pentru că învingătorii n-au fost, în decembrie 1989, victimele dictaturii, ci profitorii ei, iar învingătorii li s-au modificat doar raportul de supunere și metodele de victimizare. Așadar, o primă lămurire. Nu lupta între vechi și nou are loc în România, ci jocul înșelător al vechiului, în interiorul căruia, prin cifru și mascară, se simulează lupta dintre vechi și nou. Este premisa, cheia de înțelegere a spectacolului, doar aparent paradoxal, al unei secvențe recurente din viața noastră politică la virf. În momentul discuțiilor pentru acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate, în septembrie 1992, ca din întâmplare, se repune pe tapet dosarul de trădare al

pe Ion Iliescu, comandant suprem, de înaltă trădare. Era momentul cînd ministrul Apărării Tinca se pregătea să viziteze Statele Unite și Germania, în vederea contractării de armament modern. Era momentul cînd la București era așteptat unul din primii demnitari ruși, președintele Adunării Federației, Șumeiko. Esopismul, de această dată doar forma deviată de limbaj al Puterii înșeși, față de propriile interese atinge, în ultimele zile, forme greu de urmărit și înțeles. Impresia este că Puterea s-a intoxecat cu virușii propriilor scenarii de dezinformare. Șumeiko declară la București că România și Rusia „nu doresc intrarea spontană și nesistematică în NATO” – și mai nimeni în rîndurile Puterii nu-l contrazice. S-a vorbit în presă despre asta, au fost și partide, precum PAC sau PL'93, care au cerut explicații. Ceea ce n-a observat însă nimeni în țară, este următoarea – cît se poate de scandalosă – secvențialitate.

Stimată Gabriela
Adameșteanu,
Doamnelor și domnilor ai
„22”-ului,

Denigur că, statistic vorbind, tendința de a vi se adresa a publicului este mult mai mare decât cea pe care o percepeți direct, dat fiind și faptul că e lung drumul de la intenție/pornire la concretizare și finalizare. Ca atare, și laudele și criticile care vă parvin trebuie înregistrate printr-o prismă de estompare generalizatoare. Sintetiți mult mai citiți, discutați, combătuți, urmăriți decât vă este dat să aflați. Astfel, și mica mea serie de adrese către „22” s-ar fi intenționat mai frecventă, dar pe de altă parte sînt sigur că aveți prea multe apeluri.

Revin acum cu prilejul admirabilei „recidive” a lui H.-R. Patapieviu din nr. 23/1unie 1995, sub titlul „Eternitatea s-a născut la sat”. El este primul care, într-o manieră coerentă, structurată și decisivă, și-a asumat tragedia (auto)analizării la nivelul neamului, într-un timp care nu-și mai aduce aminte (*helas!*) decât de diti-rambi naționaliști și lirica transumanțel. A început în nr. 23/1unie (aceiași) 1995 cu articolul „Poporul meu și cu mine”, conturându-și deja notorietatea de astăzi. Printre efectele de atunci, îmi permit să anexez copia unui articol pe care l-am publicat în gazeta „Reșița”, cu un tiraj discret și impact asemenea. Dacă vă veți jertfi minulele necesare citirii lui, domnule Patapieviu, îmi veți accepta astăzi și adagiul că, așa cum observarea corosivă a realității este o cale de apropiere a adevărului, o similară considera-re acică a neamului meu poate constitui cărarea purificatoare care vizează sfințenia. Numai că este îngustă, du-reroasă și nu e îngrădită doar de „lipsa de vlagă a voinței” endemică la care faceți referință (art. cit., § I). Pu-țini și-au asumat un atare demers de repotențare morală (cine a spus că po-porul acesta nu are nevoie atît de genii, cît de caractere?).

Față de aserțiunile privind român-cele (art. cit., § II), într-o accepțiune paralelă, Constantin C. Giurescu își exprimă, în „Istoria românilor”, pă-rerea personală că în procesul de asimilare a slavilor „o parte însemnată de merit au avut-o femeile dacoromane” (op. cit., vol. I, p. 187). De bună seamă, acest „merit” la un popor seden-tar revine în primul rînd femeilor, iar condițiile de atunci favorizau aceasta; totuși, aluzia lui C.C. Giurescu la altura morală este împede... Pe de altă parte, în registrul de psihologie a marilor grupuri (socială), este de înțe-

les o aplecare spre o anumită dispo-nibilitate a femeilor aparținînd unui po-por cu complex psihologic. (Sociologii ar putea realiza unele observații chiar la unguri.) Este, de asemenea, a-venită asumarea de către femeile unui grup social a unui rol de comuni-care cu alte grupuri, precum și cel de bună înțelegere între grupuri, chiar de progres împreună etc. Acestea toate – și eventual alte tendințe de evo-luție socială – pe căi care le stau la îndemînă: cele legate de dragoste. Iată, astfel, într-un corolar elevat spiritual-mente, inclusiv credința creștină se poate găsi bine slujită, prin căile dra-gostei curățate de zgură ori sublima-te. Din păcate, denaturarea acestor căi legate de dragoste prea adesea du-ce la efecte contrare celor scontate...

Cu fidelitate... de cititor, al dvs.

Anton Georgescu

Stimată redacție,

Sînt o veche și credincioasă cititoare a revistei dvs., mulțumind lui Dumnezeu că există și constituți un adevărat balsam pentru inimile și su-fletele noastre destul de necăjite. În legătură cu rubricile și autorii prefe-rați ai revistei „22”, pot să vă spun că citesc cu multă plăcere și mult interes toate articolele apărute. Bineînțeles că am și eu preferințele mele, însă dvs. nu scrieți numai pentru o singu-ră categorie de cititori, ci pentru toți cititorii, fiecare cu gustul și preferin-țele sale – unii sînt iubitori de subiec-te de artă și literatură, alții de articole despre economie și politică etc. Așa cum este alcătuită, eu o consider o re-vistă completă, bună pentru toate ge-nurile de cititori.

Ce aș dori să apară mai mult ar fi mărturiile ale celor care au suferit în timpul regimului comunist și chiar după decembrie 1989, precum și cele legate de istoria reală a neamului nostru.

Cu multă considerație,

Alexandrina Vulcu, Deva, 27 iunie 1995

Lansare de carte la Iași

Mozart, marele compozi-tor, spunea că dacă toate în viață sînt amare, cafeaua măcar să fie dulce. Scriito-rul și gazetarul ieșean Aurel Leon, autor al cunoscutelor „cafele de dimi-neată” ce apar zilnic în cotidianul *Mo-nitorul*, le preferă dulci-amare, în aceste tablete atinse de farmecul me-morialistic trecut prin ce are mai euc prezentul. Alături de echipa tînă de gazetari de la acest cotidian, i s-a tre-zit pulsația tineretii, deși cu patru ani în urmă a schimbat prefixul la opt-

zeci, iar tinerii gazetari au prins în-tr-un timp scurt ceva mai mult din în-semnele maturizării. Astfel că articole-le ce apelează foarte des la memoria culturală, în primul rînd a celor ce le citeșc, au căpătat forma unui frumos volum, tipărit la Trustul de presă „Nord-Est” și lansat recent la librăria „Casa Cărții”, în prezența unui nume-ros public cititor. Au vorbit cu acest prilej domni: Alexandru Lăzescu, di-rectorul Trustului de presă „Nord-Est”, prozatorul și eseistul Grigore Iliesi și criticul literar Ioan Holban, redactor-șef al revistei *Cronica*. În puține cuvinte, vorbitorii au elogiat personalitatea autorului, considerat un performant de longevitate, dar și de vigoare a scriuturii.

În cuvîntul său, Aurel Leon a stre-curat și o diră de umor, cu mi e în obicei, anume că unii l-au îndemnat să rămînă în coea ce scrie la trecut, pe care îl evocă așa cum nimeni altul, dar el le-a răspuns că nu vrea să facă asta, altfel cititorii săi ar uita prețul cartofilor la piața actuală.

Dau un foarte scurt paragraf, în care se vede clar cît de expresiv și lapi-dar este autorul, din articolul-tabletă *Regele în Tara de Sus a Moldovei*: „În acea seară l-am urmărit. Era cu ade-vărat un rege, impunea prin ținută, prin comportare. Toți generalii sovie-tici în frunte cu Susaliov s-au terciuit, el a rămas sobru și lucid, deși a fost obligat să bea la fel cu... victorioșii. A plecat sigur pe el și demn, așa cum aveau s-o facă mai tîrziu, la abdicare...”

Tabletele lui Aurel Leon duc mai departe o tradiție, chiar dacă nu seamănă cu ale lui Argeșei. A le explicita le strici farmecul. Citiți-le așa cum au ieșit de sub pana caldă a autorului în cartea de multă inimă și mult suflet *Cafeaua de dimineată*. Nu veți regreta.

Virgil Polană

Stimată redacție,

Din motive independen-te de voința mea, răspund cu mare întîrziere la che-stionar. Sper ca aceasta să nu vă supere.

1, 2, 3. Ideea de clasament al rubri-cilor și autorilor mi se pare nefericită – mai precis, nu-i văd utilitatea. Cla-samentele sînt potrivite competițiilor sportive și muzicii rock, nu unei revis-te cum este „22”. La momentul actual cumperi o revistă pentru tot conținut-ul ei, nu pentru o anume semnătură. Deci, eu citesc revista de la editorial și pînă la pagina externă. Desigur că înlînesc și articole ce nu mă interesează, dar asta deja reprezintă o lipsă a mea. O revistă trebuie să satisfacă

gusturile a o mulțime de cititori, dar nu poate satisface chiar toate gusturi-le. Deci, ținînd cont de toate acestea, rămîi o cititoare fidelă a dvs.

4, 5. Nici la aceste capitole nu sînt prea multe de spus. Nu de alta, dar dvs. știți cum se face o revistă (drept dovadă „22”-ul), pe cînd eu sînt în afa-ra acestei probleme. Mi-ar plăcea să citec interviuri cu Dorin Tudoran și Ileana Mălăncioiu.

În rest, vă doresc toate cele bune și multă sănătate.

Cu stimă,

Cameșia Vlad

Către redacția „22”

Am citit cu stupeor, în nr. 25 crt., textul intitulat „Mineriadele au fost pregă-tite din anul 1964”. Stupo-rea nu mi-a provocat-o faptul că asemenea texte pot fi scrise și pu-blicate, ci că el apare în coloanele „săptămînalului editat de Grupul pentru Dialog Social”. Importante nu sînt motivele pentru care autorul tre-ce de la înșălădarea de elucubrății la di-fuzarea de colomnii, ci cele pentru care, tipărindu-i-le, redacția abando-nează un principiu respectat cu stric-tețe de GDS și de „22”: a evita „de-mascările” nedovedite de colaborare cu Securitatea.

Pentru informarea celor mai puțin familiarizați cu tema subliniez că reabil-itarea antropologiei sociale de către Academie în 1964, ca și crearea Centrului de cercetări pentru proble-mele tineretului în 1968 (destinate de fantezia pretinsului investigator să pregătească mineriadele din 1990-1991), reprezentau acțiuni de reînstitucionalizare a științelor socia-le, după cum orice cercetare de teren – inclusiv cea de la Berevoiești – re-prezenta voința de a reveni de la retor-ica mumificată a materialismului isto-ric la tradiția gustiană a studiilor em-pirice, conectate direct cu realita-tea socială. Firește, nici respectivele instituții, nici oamenii care le alcătui-au și nici studiile empirice nu au răs-puns la fel, în anii următori, tensiuni-dintre exigențele științei și presi-unele puterii. Tocmai de aceea nu se pot face evaluări globale – și tocmai de aceea o evaluare onestă, nuanțată, ar trebui să vină din partea actorilor dramei prin care au trecut științele sociale în anii ’70-’80.

Revenind la textul cu pricina: au-torul face atitea afirmații și conexiuni ireponsabile încît ar fi cazul să dea urmare propriei lui declarații finale, prin care „își asumă întreaga res-ponsabilitate pentru cele consemnate”. Cît privește redacția, sper să evite pentru viitor situațiile cînd nu sîntem siguri dacă citim „22” sau *Ziua*...

PAVEL CĂMPEANU, sociolog

CĂRȚI DE VINZARE LA SEDIUL „22”

Astăzi vă propunem:

Gabriela Adameșteanu
Drumul egal al floarei zile.
ediția a III-a, roman, Editura Litera,
București, 1992, 1.500 lei;

Gabriel Andreescu
Patru ani de revoluție. Editura
Litera, București, 1994, 1.850 lei.
Se pot cumpăra prin comandă, trimi-țînd contravaloarea în contul Editurii Two and two, nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană, plus taxele de expediere contra ramburs. O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Ligia Baboș, chitanța conform căreia banii au fost vîrșați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea. De asemenea, cărțile se pot cumpăra și de la sediul redacției. Doritorii se pot adresa directorului economic, d-na Ligia Baboș.

Editura Two and two va publica în curînd:

GABRIELA ADAMEȘTEANU – Obeșia politică (interviuri cu Regele Mihai, Corneliu Coposu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Gabriel Liiceanu, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu, Mihnea Berindei, Ioan Petru Culianu, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Victor Babeș, Sorin Alexandrescu, Dorin Tudoran, Alexandru Paleologu etc.);
ANDREI CORNEA – Mașina de fabricat fantasmă (articole).

Cei care doresc să primească prin poștă una din aceste cărți (cu rambursarea cheltuielilor poștale), și care sînt gata să trimită încă de acum suma necesară, vor beneficia de o reducere de 25% din partea Editurii Clavis.

Pentru cartea Gabrielei Adameșteanu, prima dintre cele două cărți care vor apărea, prețul, cu reducere, este de 3.000 lei și el poate fi achitat sau direct, la sediul redacției, sau trimis, pînă la legalizarea schimbării numelui editurii, în contul editurii Two and Two (vîitoarea Clavis) nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană.

O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Ligia Baboș, chitanța conform căreia banii au fost vîrșați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

Din SUMARUL numărului viitor

- Legea caselor naționalizate: fragmente din emisiunea realizată la Tele7abc de Andrei Cornea și Lucian Mindruță
- România în presa străină: centrala nucleară de la Cernavodă
- Comentarii politice: Andrei Cornea, Ilie Șerbănescu, N.C. Munteanu
- Distribuirea cuponelor nominative – anchetă
- Șomajul tinerilor – anchetă

Disidentul MIHAI BOTEZ, ambasadorul României la Washington, a încetat din viață

O angajare voluntară

Vreme de un deceniu, între 1978 și 1987, bucureștenii îl puteau întâlni deseori, pe străzile centrale ale Bucureștilor, mergând pe jos, pe Mihai Botez. Un bărbat de statură mijlocie, părînd mai înalt pentru că mergea foarte drept, cu o dorință de singularizare perceptibilă în eleganța discretă a hainelor – vara, de obicei, albe –, în mondenitatea desăvîrșită. Ascultătorii – destui – ai Europei Libere erau uluiți (și chiar suspicioși) descoperind că așa se prezenta disidentul cu cea mai îndelungă „activitate” în România: acest tehnocrat amabil și meloman, îndrăgostit de poezia lui Ion Barbu, căreia îi și închinase o carte (nici pînă azi publicată), acest matematician care se ocupa de prospectivă putea într-adevăr să fie un oponent al regimului Ceaușescu?

Mai tîrziu, Andrei Pleșu va vorbi, într-o formulare inspirată, despre „disidența relaxată” a lui Mihai Botez. În această atitudine, nici pînă la sfîrșit înțeleasă și în nici un caz recompensată de respectul nostru, se ascundea modestia orgoliosului Mihai Botez și puterea interioară a celui care și-a ales un drum foarte diferit de al celorlalți.

Nu știu dacă efortul de singularizare nu a fost încă și mai mare în clipa cînd a acceptat rolul de diplomat român: mai întîi ca ambasador al României la ONU, apoi ca ambasador al

României la Washington. A venit dintr-o emigrație în care era tot solitar. A venit dintr-un cîmp de relații care aparțineau Opoziției. A riscat să primească neconținute reproșuri pentru colaborarea cu regimul Iliescu. Și-a pierdut prietenii, și-a văzut trecutul de disident pus la îndoială (fiecare milimetru al întregului său trecut), a trăit în mediul, în parte măcar, toxic al ambasadelor române, într-un pînienjens de raporturi complicate, doi ani, într-un *no man's land*, în care s-a tras în el din toate părțile. A renunțat la cetățenia americană, la firma pe care o avea, la o viață normală într-o lume normală. De ce? Spunea că pentru România aceștia sînt ani foarte importanți. Spunea că este nu ambasadorul lui Iliescu, ci ambasadorul României. Spunea că interesele României sînt deasupra opiniilor noastre politice. Își contrazicea prietenii în modul cum citea viața politică a ultimilor ani. Dar și noi ne-am contrazis, și noi ne contrazicem opțiunile de acum 3 ani, 2 ani etc. Și noi sîntem pe drumul de a recunoaște că în politica externă a României e bine să existe solidaritate. Ceea ce a spus Mihai Botez în vremea cînd era disident era exact același lucru cu ceea ce spunea cînd era diplomat. În această lume în care s-au schimbat discursuri și s-au recondiționat biografii, el a avut o consecvență pe care nu i-am luat-o în seamă.

Am observat de multă vreme că ne purtăm prost unii cu alții, că ne vorbim de rău, ne jignim, că nu sîntem în stare să ne spunem o vorbă bună, că nu ne recunoaștem unii altora calitățile, ci doar defectele, că nu ne vînmăm decît groșelile, că ne privim de sus, cu dispreț că sîntem foarte ocupați și n-avem vreme de pierdut unii cu alții.

Aceasta este cultura în care trăim, o moștenire care vine de dincolo de noi și pe care, din nefericire, o transmitem mai departe. Totul pare, de altfel, posibil de dres, de recuperat.

Pînă într-o zi.

Într-o zi (ceea ce parem să nu știm), se trage o linie și tot ce n-am făcut – sau, dimpotrivă, tot ce am greșit – nu mai poate fi îndreptat. În România s-au făcut asociații, partide politice ale Opoziției, s-au purtat lupte pentru candidaturi etc. Cine a vrut să folosească într-adevăr competența și buna-credința a lui Mihai Botez? Și cîți dintre noi au fost cei care nu i-au reproșat lui Mihai Botez că a vrut s-o utilizeze atunci cînd a fost solicitat? S-au scris și mai ales s-au spus multe lucruri neadevărate despre el. Unul dintre ele l-am verificat: i s-au negat relațiile în lumea politică americană. Am văzut cu ochii mei, acum cîteva luni doar, că nu era adevărat.

Cultura în care trăim ne face să trăim liniștiți: pentru că nici nu ne dăm seama ce pierdem.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Opțiunea dvs. a stîrnit și continuă să stîrnească aici și în diaspora multe comentarii (unele critice). Ce v-a determinat pe dvs., care, firese, ați fost considerat totdeauna ca făcînd parte din „Jabăra Opoziției”, să acceptați postul de ambasador al României la ONU, deci să aparțineți actualului guvern?

Nu vreau să repet aici argumentele dintr-un articol mai vechi, „Spectator și actor”, publicat în revista *Dilema*, articol în care am încercat să-mi explic acest „straniu” (pentru dvs.) comportament. (Deși vă mărturisesc că nu m-am așteptat ca încercarea mea de a fi de folos țării în care m-am născut și altfel decît numai locuind în ori evaluînd și criticînd din California să fie atît de criticată.) Afirmăția dvs. privind „apartenența” ambasadourilor la Guvern se cere însă corectată. Nu aveți dreptul să nu știți, și nici cititorii dvs. nu cred că au dreptul să ignore, faptul, după părerea mea fundamental, că în România de astăzi diplomații se angajează (chiar în scris) să nu facă nici un fel de politică (desigur, în sensul politicii de partid – cu Puterea ori cu Opoziția, așa cum arată această configurație în intervalele dintre alegeri). Politica externă a României trebuie deci, prin lege, să rămîna non-partizană și să exprime interesul național în arena mondială. Postul meu – de reprezentant permanent al României la ONU – este deci mai aproape de cel de „deputat”, dacă pot spune așa, al întregii Românii – deci al Puterii și al Opoziției,

Intr-un fel, astfel, și al dvs. – în acest „parlament mondial, care este Organizația Națiunilor Unite, decît de postul de „membru în Guvern” – oricare ar fi acesta. Desigur, aveți dreptul să fiți nemulțumiți, ca atîția dintre criticii mei, că eu sînt cel ce vă reprezintă la ONU și să credeți că altcineva ar face-o cu mai multă demnitate și eficiență. În ceea ce mă privește, n-am regretat nici un moment această angajare voluntară, care, înțeleg, a „scandalizat” atîta lume bună. Zece ani de disidență anticomunistă solitară (1977–1987) m-au obișnuit cu zîmbetele condescendente și cu ironiile colegilor și prietenilor, ca și cu sentimentul de minoritar „împotriva curentului”. Am rămas minoritar – adevărat, de data aceasta printre minoritari. Încercînd să evit frazele emfaticе și cuvintele mari, totdeauna nepotrivite, continuu să cred că, în modul atît de criticat de prietenii noștri, îmi fac datoria față de locul în care m-am născut. Socot că este spre binele țării – în particular, și al dvs. și al cititorilor dvs. – că, de pildă, în forumul mondial, în dezbaterile privind drepturile omului, pe scaunul oricum rezervat României, să mă aflu eu (iertăți-mi infatuarea!), și să vorbesc despre dificultățile recuștigării normalității, despre eșecuri și succese, așa cum vorbesc și scriu de totdeauna, și cum vorbesc și colegii mei din Polonia, Cehia ori Ungaria. Greșesc eu? Greșiți dvs.? Vom vedea...

(Din interviu publicat în revista „22” nr. 17/1994)

GABRIEL ANDREESCU

Nodul gordian al coaliției guvernamentale

La Colegiul Director al Partidului Democrat de sâmbătă 8 Iulie, Adrian Severin a reluat ideea (enunțată de mai multe ori, în timp, de oameni politici ai PD) a necesității sprijinirii unui guvern monocolor: „E de preferat un guvern minoritar PDSR, nemaiaflat cu nimic la remorca unor formațiuni de inspirație stalinistă, celui actual”. Adrian Severin a insistat, cu vehemența-i caracteristică, asupra logicii acestei opțiuni: „Această idee (...) vizează doar o metodă spre a da posibilitatea PDSR, dacă o dorește cu adevărat, să se desprindă de partidele extremiste și să contribuie la marginalizarea și izolarea acestor formațiuni. Eu nu cred că este vreun partid din opoziție care să nu dorească lucrul acesta. Nu cred că este vreun partid din opoziție care, dacă gîndește serios, să nu înțeleagă că este preferabil un guvern PDSR unui guvern PDSR-PUNR-PRM-PSM”.

În realitate, majoritatea partidelor de opoziție au gîndit exact invers. Să ne amintim contestația de care s-a lovit propunerea unui guvern Mihai Botz. După alegerile din 1992, ele au preferat coabitarea PDSR cu extremiștii, ca o formulă de erodare rapidă a situației interne, ducînd la căderea guvernului Văcăroiu și ținerrea de alegeri anticipate. Despre naivitatea acestui scenariu, ce să mai vorbim! De neimaginat a fost în schimb ascensiunea în ultimii doi ani a PUNR și a partidelor care au prins la limită (și, probabil, prin fraudă) acel 3% necesar intrării în Parlament (PRM, PSM) și efectele teribile pe care l-a avut galopul lor de vitalitate asupra vieții politice a statului. Fatalele alianțe ale PDSR au însemnat, în plan intern, înghețarea completă a reformei și permanentizarea provocărilor etnice. Actuala Lege a învățămîntului, pîrînd peetea ireponsabilității de natură patologică a leadership-ului PUNR și PRM, este un afront greu de depășit de minoritatea maghiară și de reprezentanții săi politici. La nivel legislativ, nu numai că s-a răspuns cererilor UDMR, dar s-au retras maghiarilor (a căror solidaritate în jurul obiectivelor lor a fost demonstrată de obținerea în două săptămîni a 500.000 de semnături pentru propriul proiect de Lege a învățămîntului) drepturi care existau sub regimul Ceaușescu. Faptul crează o situație de nereconciliat, capabil să transforme Transilvania într-un butoi cu pulbere.

În ceea ce privește efectele în plan extern, este suficient să ne amintim că în 1993, înaintea intrării PUNR în Guvern, PDSR făcuse mari eforturi ca să asigure intrarea României în Consiliul Europei. Aderarea la forumul pan-european era gîndită drept un succes al guvernării. Iată că în 1995, după intrarea PUNR în Guvern, direcția politicii externe s-a schimbat. PUNR a dus o campanie violentă de subminare a Tratatului româno-ungar, cu consecințe fatale privind procesul de integrare europeană. Este semnificativă strategia PUNR de a lăsa, la a doua rundă de negocieri cu partea ungară, să intre în față PRM, care, folosind amenințări de același tip (spre exemplu, sancționarea delegațiilor române), a obținut eșecul și celei de-a doua runde de negocieri. Adăugînd campania dușă împotriva tratatelor de bază cu Ucraina și Republica Moldova, avem imaginea unui scenariu de succes, de scoatere a României din sfera de interes occidentală.

Reușita tendințelor naționalist-isterice a devenit, se poate vedea, o problemă și pentru PDSR. Nu am dat credit apelorilor făcute de Ion Iliescu Opoziției (în ultimii trei ani) de a participa la un guvern de consens național. Jocuri de imagine. Dar astăzi se pare că atacurile la adresa lui Ion Iliescu venite din zona PRM nu sînt, toate, doar un scenariu. Și este clar că PDSR pierde, pe zi ce trece, puterea în dauna partenerilor săi. De aceea, afirmațiile din 4 Iulie 1995 ale președintelui executiv al PDSR, Adrian Năstase, privind posibilitatea unui guvern monocolor, care să guverneze țara fără alianții „tradiționale”, poate fi luată cu ceva mai în serios. Răspunsul Colegiului Director al PD a venit prompt: trebuie optat pentru orice formulă politică capabilă să elimine din viața publică răul maxim. Acesta rezultă din dominanța pe care o au astăzi asupra vieții publice grupările naționalist-isterice.

Dintr-o perspectivă mai generală, ne aflăm în situația „de a salva ce se mai poate salva”. Pe plan intern, aceasta înseamnă apărarea garanțiilor constituționale, promovarea principiilor statului de drept în fața presiunii zilnice la care acestea sînt supuse de către politica actuala coaliției majoritare; pe plan extern, repararea de către România, în ultima oră, a gafelor lui de pe lista țarilor pentru care se planifică acum integrarea euro-atlantică. Normalizarea situației interne și regionale a României, cît de relativă ar fi ea, nu se poate realiza, așa cum am spus, fără renunțarea, de către PDSR, la coabitarea sa cu aventurierii de cea mai joasă speță din PUNR, PRM, PSM. Dar suspendarea de către PDSR a alianțelor sale și, totodată, eliminarea curentului naționalist care se manifestă chiar în interiorul său presupun „un contract” între principalele forțe politice de cît responsabile. Partidele de opoziție și PDSR se deosebesc, din multe puncte de vedere, radical. Dar nici una dintre aceste diferențe nu se compară cu responsabilitatea tuturor de a salva democrația în România și asigurarea participării României, la un moment dat, la construcția europeană.

MARTI 4 IULIE

• **PDSR nu acceptă șantajul PUNR**
Președintele executiv al PDSR, Adrian Năstase, a ripostat cererilor de posturi guvernamentale formulate de PUNR, arătînd că partidul său poate renunța „cu orice risc” la actualul partener politic. „Cei din PUNR și PRM trebuie să înțeleagă că noi putem renunța oricînd la alianța noastră și să optăm pentru diverse variante”, a declarat Năstase, care a arătat că PDSR nu mai are nevoie de sprijin parlamentar total, „deoarece legile importante au fost adoptate, iar pentru cele tehnice, care vor urma, se poate găsi sprijin punctual dintr-o parte sau alta”.

• **CDR face bilanțul sesiunii parlamentare**
Președintele CDR a arătat că și în trecuta sesiune parlamentară coaliția guvernamentală a continuat blocarea unor legi importante pentru reformă (Legea bugetelor locale, a finanțelor publice, a minorităților etc.), asta în timp ce – aflîndu-se în minoritate – Opoziția nu a putut împiedica acest proces. Pe de altă parte, Constantinescu așteaptă o precizare din partea șefului statului „dacă există dosare, acte cu care președintele PRM șantajează puterea statului român”.

MIERCURI 5 IULIE

• **PUNR în război al declarațiilor cu PDSR**
Liderii PUNR au respins, în cadrul unei conferințe de presă, aprecierile liderului PDSR, Adrian Năstase, care acuzau partidul lui Gh. Funar de șantaj politic. „Nici un funcționar din administrația publică nu a scăpat de șantajul lor, fiind obligați să se înscrie în partid de guvernămînt”, a arătat secretarul executiv PUNR, Valer Suiian. S-a mai arătat că solicitarea postului de ministru de Externe în cadrul Consiliului Național PUNR a fost o simplă glumă.

JOI 6 IULIE

• **PDSR pare dispus să renunțe la alianță**
Delegația Permanentă a PDSR a decis că actuala alianță de guvernare este pusă în pericol de atacurile „nepermise, cu caracter electoral” ale PUNR, PRM și PSM la adresa partidului de guvernămînt. De aceea, PDSR se va întîlni cu liderii partidelor susținătoare „pentru discuții clarificatoare”, urmînd ca o decizie finală să fie luată ulterior.

• **Opoziția ar putea susține un guvern minoritar PDSR**

Vicepreședintele PD, Bogdan Niculescu-Duvăz, a arătat că partidul său, în condițiile în care PDSR e dispus să renunțe la alianța cu PRM, PSM și PUNR, va sprijini un guvern minoritar pînă la viitoarele alegeri generale.

Președintele executiv al PAC, Nicolae Țăran, a afirmat în cadrul conferinței de presă a partidului că PAC este dispus să colaboreze cu PDSR, dar numai în ceea ce privește procesul de privatizare și problemele legate de realizarea efectivă a autonomiei locale, nu și în privința unei politici generale.

VINERI 7 IULIE

• **Emil Constantinescu – primit de președintele Italiei**

Liderul Convenției Democratice din România, Emil Constantinescu, a avut la Roma o întîlnire cu președintele Italiei, Oscar Luigi Scalfaro, cu care a abordat problema relațiilor dintre cele două țări, îndeosebi în capitolul învățămînt.

• **Budapesta – îngrijorată de forma Legii învățămîntului**

Ministrul de externe ungar, Kovács László, a apreciat că noua Lege a învățămîntului adoptată în România, ca și manifestările extremiste antimaghiare din ultima vreme nu creează premise bune pentru încheierea Tratatului de bază ro-

mâno-ungar. Kovács a susținut că Legea învățămîntului este contrară normelor europene și spiritului tratatului de bază în curs de elaborare.

SÎMBĂTĂ 8 IULIE

• **Întîlnirea Iliescu-UDMR s-a încheiat indecis**

La palatul Cotroceni, președintele Ion Iliescu s-a întîlnit cu o delegație parlamentară UDMR pentru a aborda chestiunea controversatei Legi a învățămîntului. Liderii UDMR au cerut șefului statului să nu promulge legea, deoarece aceasta conștinește un „genocid cultural” și „asimilarea forțată a minorităților”. UDMR nu va renunța la acțiunile de neșopunere civică preconizate pentru toamnă. Iliescu a apreciat că Legea învățămîntului depășește în multe privințe standardele europene în materie și a reproșat UDMR că și-a conceput protestul în mod greșit, așdînd instituția parlamentară prin neparticiparea la dezbateri și prin promovarea de declarații „incititoare, incalificabile și impardonabile”.

• **Colegiul Director al PD**
La lucrările Colegiului Director al PD, Adrian Severin a prezentat strategia electorală a partidului. PD va depune liste complete în alegerile locale. Liderul Petre Roman a declarat că PD nu va face alianță cu partidele care au părăsit CDR, deoarece acestea au respins o astfel de formulă de colaborare.

• **PNL și-a definitivat strategia electorală**
Delegația Permanentă a PNL a adoptat un document privind strategia partidului pentru pregătirea campaniei electorale. Pentru alegerile locale și generale, PNL va merge pe liste comune, alături de CDR. În ceea ce privește unificarea liberală, Delegația Permanentă a apreciat că aceasta s-a înfăptuit prin integrarea în PNL a unui important grup de parlamentari din PL '93, PAC și PNL-CD, urmați de membri sau organizații teritoriale ale acestor formațiuni.

LUNI 10 IULIE

• **Ungaria leagă semnarea Tratatului bilateral de schimbarea Guvernului**

Secretarul de stat în Ministerul Afacerilor Externe ungar, Szent-Iványi István, a declarat presei maghiare că Tratatul româno-ungar ar putea fi semnat imediat, dacă s-ar accepta destrămarea actuala coaliții guvernamentale. Diplomatul maghiar consideră că introducerea Recomanării 1.201 în textul tratatului ar conduce, automat, la destrămarea coaliției, însă acest lucru depinde de acceptul președintelui Ion Iliescu.

• **Vizitarea Inter-ului are conotații politice?**

La solicitarea PL '93, o comisie parlamentară a început audierea conducerii FPS asupra cazului vizitării pachetului majoritar de acțiuni al Hotelului Intercontinental către un consorțiu dominat de frații Păunescu, în condițiile existenței unei alte oferte, superioară ca preț. FPS a motivat această decizie prin păstrarea hotelului în rețeaua Intercontinental. Frații Păunescu sînt printre cei mai bogați oameni din România, apropiați actuala lui Puteri.

• **Asistentul secretarului general NATO la București**

Gerhard von Molke, asistentul secretarului general NATO, aflat în vizită la București, a declarat că „studiul privind extinderea NATO va fi finalizat în septembrie, iar Alianța Nord-Atlantică va invita toate statele interesate să afle rezultatul la un briefing la Moscova, iar în decembrie, la Bruxelles, ministrii din NATO și partenerii din Consiliul de Cooperare vor decide cum anume va fi continuat procesul”.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

ILIE ȘERBĂNESCU

A apărut Bursa! Ce va urma?

Cu o întârziere de peste doi ani față de proiectele inițiale și cu una de aproape un an față de angajamentele asumate de partea română prin Acordul cu FMI, a fost inaugurată, spre sfârșitul lunii iunie, Bursa de valori. Inaugurarea având mai mult un caracter festiv, pentru că nu marchează de fapt un debut de activitate. Dincolo de încercările și simulările ce vor trebui în mod obiectiv făcute vreo două luni, nu prea se știe încă exact ce titluri de valoare (sau mobiliare, cum li se spune) vor fi tranzacționate pe piața pe care o constituie în fond Bursa. Căci gradul modic de privatizare din România – adică absența titlurilor de proprietate în posesie privată – nu prea oferă obiect de lucru Bursei. Nemaivorbind de faptul că Bursa n-are deocădată un sediu definitiv, urmînd ca în mod provizoriu să funcționeze – cînd va începe să funcționeze, probabil pe la începutul lui august – la parterul Băncii Naționale.

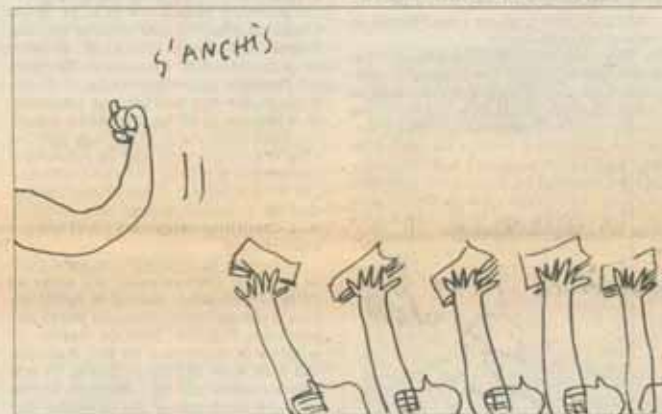
Imaginea curentă care probabil există pentru român asupra Bursei este aceea că reprezintă locul unde se vînd și se cumpără acțiuni pentru a se face speculații. Și va trebui să treacă poate mult timp a înțelege că Bursa nu este altceva decît cea mai bună invenție de pînă acum pentru mobilizarea unor resurse bănești disponibile pe piață și canalizarea acestora către investiții în activități profitabile și deci eficiente. Și că, de aceea, în Bursă nu pot fi prezente – sau nu pot cota, cum se spune – decît întreprinderi care oferă credibilitate și perspective.

Deocădată, au fost alese organismele care constituie Bursa, au fost stabilite relațiile acestora cu Comisia pentru Valori Mobiliare, care reprezintă instituția de supraveghere a piețelor hîrțurilor de valoare (acțiuni ale întreprinderilor, obligațiuni de stat, certificate de investiții etc.), și au căpătat aviz cele peste 20 de societăți de intermediere bursieră (patru fiind cu capital străin) care vor efectua propriu-zis tranzacțiile în Bursă.

Care vor fi întreprinderile ce vor putea cota?

Nu au fost însă fixate criteriile precise prin îndeplinirea cărora întreprinderile pot dobîndi dreptul de a cota acțiunile lor în Bursă.

Lucrurile, din acest punct de vedere, nu sînt chiar simple. Întreprinderile private sînt în general mici și de tip familial, adică se află în proprietatea unei persoane sau maximum a unui grup de asociați. Și deci nu pot fi eligibile pentru cota în Bursă, unde întreprinderile trebuie să aibă o cifră de afaceri semnificativă și un portofoliu de acțiuni cu un anumit grad de răspîndire pentru evitarea unor speculații aranjate. Iar afacerile private mai de anvergură aproape în mod cert nu sînt chiar

„curate” și, ca atare, exact promotorii lor nu ar avea nici un interes să le aducă în Bursă, unde, dimpotrivă, trebuie să existe un nivel ridicat de transparență. Așa că întreprinderile eligibile pentru reprezentarea în Bursă vor putea fi selectate de fapt din rîndurile celor actualmente de stat – desigur, în cazul privatizării lor și al organizării de acestea a unor oferte publice pentru vînderea în regim de transparență către particulari a cel puțin unei părți semnificative din capitalul lor. De-abia acțiunile acestora vor fi cele ce vor face obiectul tranzacțiilor în Bursă și, prin incidență, întreprinderile emitente vor fi cele care vor putea beneficia de menirea Bursei: de a înlesni întreprinderilor care cotează, prin piața pe care o reprezintă Bursa, mobilizarea pentru investiții și dezvoltare de fonduri disponibile prin noi emisiuni de acțiuni.

Bariera profitului normal

Oricît ar părea, eventual, de curios celor care nu au legătură cu problemele Bursei – și este cazul în general al românilor –, vînzările și

cumpărările de titluri de valoare reprezintă într-adevăr activitatea Bursei, dar nicidecum scopul ei. Acesta îl constituie colectarea de fonduri pentru dezvoltare. Vînzările și cumpărările de acțiuni în Bursă nu schimbă decît proprietarii acțiunilor, dar nu și capitalul societăților emitente. Astfel că scopul societăților comerciale de a cota în Bursă nu îl reprezintă curente de tranzații în sine cu acțiuni – și care, de altminteri, nu le afectează în mod direct –, ci posibilitatea ca, la un moment dat, tocmai prin

credibilitatea dobîndită în urma reprezentării în Bursă și prin accesul obținut astfel la această piață, să lanseze noi emisiuni de acțiuni, care să fie achiziționate și prin care să-și majoreze capitalul în vederea extinderii și modernizării. Evident, pentru a spera că eventualii deținători de fonduri își vor plasa banii în dezvoltarea activității lor, întreprinderile trebuie să

manifeste o deplină transparență, cu alte cuvinte să facă publice rezultatele lor economice și financiare, proiectele lor și să aibă capitalul (se înțelege, privat) format cel puțin în parte prin achiziții deschise de acțiuni, adică prin ofertă publică.

Faptul că rațiunea însăși și mecanismul de funcționare a Bursei constau în permanenta căutare a variantei mai profitabile de plasare a banilor este o certitudine că numai întreprinderile performante au șansa de a-și vedea achiziționate noile lor acțiuni oferite în Bursă și este aproape o certitudine și că investițiile făcute prin Bursă s-au îndreptat, din punctul de vedere al economiei naționale, spre activitățile cele mai eficiente.

Dincolo de multiplele probleme de ordin tehnic, organizatoric și managerial inerente oricărui început, Bursa de valori din România va demara cu imensul handicap pe care îl constituie percepția confuză și, din păcate, destul de deteriorată încă înainte de a se fi articularat cit de cit a titlului mobil: acțiunea. Îmbogățirea rapidă a unor privatizați pe baza încălcării legilor sau prin speculă, ca și promisiunile fără acoperire ale unor societăți de asigurări pe viață sau ale unor jocuri de intrajutorare au făcut ridicol de mici în ochii populației cîștigurile de 10-15% pe care le poate aduce de fapt deținerea titlurilor mobiliare. Cu toate că asemenea rate de rentabilitate, și nu cele de 100-200%, reprezintă de fapt normalitatea în economia reală. În timp ce cîștiguri spectaculoase, mai ales într-o economie stagnantă precum este cea românească, sînt suspecte, pentru că nu pot ascunde decît șmecherii, înșelăciunea sau furt. Acest handicap va atrîna greu în disponibilitatea deținătorilor de fonduri de a achiziționa acțiuni chiar ale unor întreprinderi profitabile și deci în realizarea efectivă a rolului Bursei.

un radio actual

**TALK-SHOW-uri
LIVE**

FM 94.2 MHz

TOTAL

Telefon: 631.37.901, 631.58.25

În fiecare zi,
de luni pînă vineri,
puteți audia
la Radio Total,
între orele
22,00-24,00:

Luni:
Portrete din gulagul
românesc – Irina Corbu
Marți:
Cîinele de pază –
Cornel Nistorescu
Miercuri:
Punct și virgulă –
Carmen Bendovski
Joi:
Fiți întreprinzători –
Bogdan Teodoriu
Vineri:
Taxiul de noapte –
N.C. Munteanu

SONDAJ DE OPINIE CIS
PAVEL CĂMPEANU

Criza sindicatelor este criza societății

O ofertă ignorată

Acceptând oferta CIS, liderii „Alfa” ar fi aflat cu trei săptămâni înainte de a o declara și acțiunea pe care o anunțaseră nu era privită favorabil nici de majoritatea sindicalistilor, nici de cea a populației. Ei păreau mult mai interesați să urmeze strategia adoptată decât să-i reexamineze validitatea în lumina unor noi informații. Eșecul previzibil – dar neprevăzut – nu a făcut obiectul unei analize, excepționând textul publicat în 17 iunie sub semnătura „Biroul Executiv al BNS – Dumitru Costin” și care se încheie în felul următor: „Am considerat că membrii noștri de sindicat, așa cum afirmă în jurnale, sînt nemulțumiți de lefurile pe care le primesc, xperiați de somaj și conștienți de lipsa de perspectivă. Ne-am înțeles. Ne cerem scuze”. Singura tentativă de analiză dată publicității asimă cunoașterea deficitărilor de către liderii BNS a stării de spirit care domnește la bază, dar pare să transfere asupra acestora din urmă răspunderea stării de lucruri constatate.

Cum se spunea în același text, mitingul din 15 iunie a fost un eșec. La originea eșecului stă prea fragila articulație dintre conducători și bază, primii ajungând să angajeze acțiuni de anvergură națională, în care ultima nu li urmează. Motivația acestei insuficiențe articulare nu poate fi căutată în bază. Nu baza are îndatorirea de a urma strategii stabilite de conducători, ci conducătorii au îndatorirea de a stabili strategii care să exprime interesele și disponibilitățile bazei în dinamica lor, nu întotdeauna ușor de descifrat. Rămăși singuri în momentul decisiv, și nelucind să explice ei înșiși un asemenea epilog, liderii lasă loc celor mai felurite presupuneri. Unele evidente: că nu cunosc destul de bine starea de spirit a bazei și fluctuațiile ei, sau că nu controlează suficient ce se petrece la bază, sau că nu o consultă sistematic. Dintre toate presupunerile posibile, cea mai îngrijorătoare pare aceea că, detașându-se de bază, conducerea centralelor tinde să transforme sindicatele din principalul mediator în principalul incitator al conflictelor sociale.

Vedere de jos în sus

Ce amuse se petrecea în masa membrilor de sindicat pentru a-i determina să nu dea urmare chemării de a veni în București spre a demonstra pînă la demiterea guvernului sau pînă la declararea grevei generale? Sondajul CIS din mai a.c., a abordat această problemă din trei unghiuri: cum percep subiecții evoluția stării lor economice, cum privește forma de acțiune la care sînt chemați să ia parte și cit de motivat li se pare scopul imediat al acestei acțiuni – demiterea guvernului. Investigația a cuprins un eșantion alcătuit din 1.085 persoane în vîrstă de cel puțin 18 ani, membri de sindicat, nemembri de sindicat – salariați și nesalariați – cu domiciliul în 70 de localități rurale și 36 urbane din 33 de județe, plus Bucureștiul și SAJ.

Intrebările aferente primului unghi de abordare relevă reacții de o pronunțată omogenitate: 80% dintre intervievați se plîng că în cursul primăverii prețurile au suferit creșteri mai mari decît cele pe care le anunțase guvernul, iar 92% susțin că indemnările acordate nu acoperă în nici un caz aceste creșteri. Măritile de prețuri cel mai puternic resimțite sînt în frunte energia electrică, incriminată de 63% dintre subiecți, căreia li urmau carnea – 58%, transporturile – 49%, mezelurile – 45% etc. Pentru iniția oară presiunea prețurilor atinge în zona serviciilor cote pe care înainte nu le înregistra decît în zona alimentației. Putințata întrebărilor își găsește o compensație în concordanța răspunsurilor: populația, incluzîndu-i pe sindicaliști, își declară nemulțumirea și acuză degradarea în continuare a situației sale economice. Starea de fapt, ca și starea de spirit pe care

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ȘI SONDAJE

Calca Victoriei 120, C.P.30-57, Cod 71400, București, Sector 2
Telefon: 141471, Fax: 141471

Domnului Bogdan Hossu

Dragă domnule Hossu,

CIS a efectuat un sondaj pe eșantion național (1.085 subiecți) care urmărește să surprindă unele reacții directe și indirecte ale opiniei publice la ultimele inițiative ale Cartelului „Alfa” și la alte acțiuni sindicale recente. Printre acestea:

1. Cererea privind demisia guvernului Văcăroiu
2. Oportunitatea demisiei acestui guvern în acest moment
3. Încrederea generală în sindicat
4. Încrederea în „Alfa”, BNS, CNSLR-Frăția
5. Încrederea în partidele politice, în Parlament, în guvern, în Președinție
6. Părerii despre conexiunea între creșterea salariilor și a inflației
7. Părerii despre viitorul întreprinderilor neproductive
8. Gradul de notorietate a cererilor prezentate de sindicate în aprilie
9. Opinia despre unele forme de acțiune sindicală:
 - a. mitinguri în capitală
 - b. blocarea transportului
 - c. trecerea de la greva legală la greva spontană
10. Părerii despre nivelul salariilor în regiile autonome
11. Ponderea în populația activă a celor care se declară membri de sindicat
12. Disponibilitatea de a participa la unele acțiuni sindicale.

Vă putem livra imediat oricare dintre aceste date.

Cu cele mai bune urări,

Pavel Cămpeanu
Director executiv
București, 22 mai 1995

N. Red.: Conform recipisei, faxul a fost recepționat la 22 mai 1995, ora 15.58.

o generează par să pledeze în favoarea unei acțiuni sindicale corespunzătoare.

Al doilea unghi de abordare era orientat către forma de acțiune. De-a lungul vremii, acțiunile sindicale de anvergură națională au luat tot mai frecvent forma unor mitinguri organizate în Capitală, cu participanți aduși din țară. Ultima dintre aceste manifestări – care putea să fi inspirat strategia adoptată pentru iunie – avusese loc în 11 aprilie a.c., pîrînd, la prima vedere, să se fi desfășurat cu succes. Nu se știe dacă unii lideri sindicali văzuseră în acest miting o repetiție generală a ceea ce se preconiza să urmeze în iunie – dar se știe, din sondajul CIS, că după numai o lună, 40% dintre intervievați nici nu își mai aminteau că respectivul miting avusese loc, peste 50% nemăștiind pentru susținerea căror revendicări fusese convocat. La acel miting au venit sindicaliști din Argeș, Constanța, Vâlcea, Galați, Sibiu, Brăila, Satu-Mare, Iași, Dimbovița, numărul participanților nedepășind, după evaluări optimiste, 30.000 („22”, nr. 15, anul VI, din 12-18 aprilie 1995). Nici prin dimensiuni, nici prin desfășurare și nici prin rezultate, mitingul din 11 aprilie nu putea fi interpretat ca test pozitiv al unei strategii vizînd o cavalcadă de mitinguri cu cite 100.000 de participanți în fiecare zi.

Ștergerea respectivului miting din memoria populației s-ar putea datora și ineficienței pe care o dovedise. Principala lui cerere fusese renunțarea la Ordonanța 1/1995 emisă de guvern și validată de Parlament. Mitingul a trecut, Ordonanța a rămas valabilă. De altfel, cea mai clară dovadă a ineficienței lui o constituie adoptarea imediată a strategiei mitingurilor în serie prevăzute pentru luna iunie. Interferența unor asemenea circumstanțe ar putea expli-

ca de ce, cu prilejul aceluiași sondaj, 60% dintre sindicaliști nu s-au declarat disponibili să răspundă eventualei chemări de a lua parte la un miting în București. Potrivit acestor răspunsuri, forma de acțiune aleasă pentru marea ofensivă din iunie suscită rezerve din partea majorității membrilor de sindicat.

Al treilea unghi abordat de sondaj e cel al scopului: mitingurile din iunie urmau să impună demiterea guvernului cu care purtasera tratative organizatorii mitingului din aprilie. Pîcînd acest pas, strategia trece din ordinul problemelor de conjunctură în cel al problemelor de principiu: implicarea directă a sindicatelor în viața politică.

Tentațiile politizării

Indiferent de motivațiile ei, cererea ultimativă de demitere a guvernului reprezintă un act eminent politic. El nu este produsul unei inovații, ci al unei evoluții. Alunecarea periodică a sindicatelor în politică se datorează, în ultimă instanță, crizei generale de identitate a instituțiilor post-revoluționare, generînd confuzia de rohuri care întretine haosul. La scară locală, nu prefecturile și primăriile li schimbă pe liderii sindicali, ci sindicatele li schimbă pe prefecți

și pe primari. La scară națională, nu guvernul Roman li răsturna în 1991 pe Miron Cosma, ci Miron Cosma răsturna guvernul Roman, după cum în 1995 nu dl. Văcăroiu cerea demiterea d-lui Hossu, ci dl. Hossu cerea demiterea guvernului Văcăroiu. Această din urmă cerere nu reprezintă, prin urmare, o inovație, ci ultima manifestare a tradiției constituite după 1989, care tinde să transforme sindicatele într-un substitut al mecanismelor politice. Succesul strategiei din '95 ar fi ratificat în fapt dreptul sindicatelor de a demite guverne, căci singurele două demisii survenite ar fi avut loc sub presiunea lor.

Stimulată de curențele sistemului politic, pomirea sindicatelor de a-și aroga un rol nemijlocit politic a creat în opinia publică o altă tradiție – cea a unei reacții preponderent negative. Sondaje repetate au arătat că în majoritatea lor nici populația, nici masa sindicalistilor nu privesc cu ochi buni asemenea inițiative. Strategia din iunie a.c. a trezit același gen de reacții. Așa cum relatam recent, doar 38% dintre sindicaliștii consultați cu prilejul sondajului considerau că cererea de demitere a guvernului corespunde menirii sociale a sindicatelor. Mai mult decît atît: numai 33% dintre ei apreciau că demisia cabinetului Văcăroiu ar fi fost oportună în acel moment.

Aceiași oameni care acuză acest guvern pentru politica lui economică – 59% îl califică „Incapabil” – nu doresc demiterea lui impusă de sindicate cu un an înaintea alegerilor și în lipsa unei alternative credibile: proporția celor care cred că un guvern al opoziției ar gestiona mai bine economia este de 25%.

Inaderența la această ultimă încercare de politizare ar fi putut fi întărită și de ambiguitatea raportării sindicatelor la binomial putere-opoziție. Opoziția, care încercase și ea, nu o dată, să răstoarne guvernul, a hotărît brusc să convoace propria sa demonstrație concomitent cu primul miting anunțat de sindicate. Evitînd postura de aliați ai opoziției, cele trei centrale și-au modificat calendarul. Prima ambiguitate: ele voiau să fie contra guvernului, dar nu de partea opoziției. În același timp, odată cu demiterea guvernului, ele cereau să discute cu partidele care sprijinasă acest guvern. A doua ambiguitate: ele voiau să fie contra guvernului, dar nu contra puterii care li instituise și care li controla.

Între eșec și criză

Datele furnizate de sondaj permit două observații de sinteză:

1. Agravarea stării economice a populației și reprezentarea acestei agravări constituiau la sfîrșitul primăverii premise obiective pentru o acțiune sindicală de amploare.

2. Nici prin forma preconizată și nici prin scopul ei imediat acțiunea decisă de centralele sindicale nu se conecta cu disponibilitățile majorității sindicalistilor.

Ca atare, încă din mai a.c. eventualitatea – dacă nu chiar probabilitatea – eșecului acestei acțiuni nu putea fi exclusă. Tînd seama atît de prezumtivele lui cauze cit și de urmările lui imediate, acest eșec poate fi evaluat mai curînd ca simptom al unei crize maturizate decît ca un simplu accident de parcurs. Sîndînd molima unei dezagregări evasigeneralizate, fiindcă așezate pe structurile celei mai solide agregări: unitățile productive și profesionale, sindicatele s-au dovedit după 1989 o prezență activă și viguroasă mai ales în situațiile de conflict. Lanțul acestor prezențe vadește cheia particularității. Prima – ele au fost de regulă mai eficiente la scară locală decît la scară națională. A doua – tendința frecventă a conducătorilor centrale de a nu se implica în conflictele locale. Și a treia, orientarea intervențiilor lor nu numai spre rezolvarea conflictului, ci, uneori, spre agravarea sau chiar spre generarea lui.

De pe urma diverselor incoerențe, sindicatele au acumulat, de-a lungul activității lor post-revoluționare, un anumit prestigiu, dar și un stoc de contraperformance care le subminează credibilitatea. După potopul inițial al grevelor ilegale, ne-negociate, devenite rapid extrem de impopulare, sindicatele au trecut la tactica amenințării repetate cu greve generale care nu au fost niciodată declanșate. Pluralismul sindical a intrat în obișnuință ca un dat, dar motivația lui nu a fost fundamentată în mod explicit, de unde tentația de a-l asocia disputei pentru substanțialul patrimoniu al fostei UGSR. Delimitările între centrale au trecut prin faze de ostilitate prin unificări, despărțiri, reluări ale ostilităților. În imaginea publică a sindicatelor sînt fixate anumite scene traumatizante: semnul numit Miron Cosma, care simbolizează înclinația sindicatelor de a recure la violența ilegală fără a fi trase la răspundere, sau mai recentul semn numit Miron Mitrea, a cărui trecere dintr-o tabără în cealaltă simbolizează netemeinicia încrederei în liderii sindicali. Povara acestor semne afirmă cu atît mai greu cu cît sindicatele nu s-au disociat de ele cu fermitatea care se putea aștepta.

Toate aceste elemente preliminare nu s-au mărginit să pregătească eșecul din iunie curent, ci li sporesc energia disfuncțională, imprimîndu-i caracterul unei crize. Iar pentru a fi depășită, criza trebuie asumată fără nici un fel de menajamente sau de exagerări. Căci criza sindicatelor, cu funcția lor de mediator al conflictelor sociale, nu poate decît să amplifice criza unei societăți mult mai productive în conflicte sociale decît în instrumente cu care să le poată controla.

PETRE ROMAN, președintele PD (FSN)

România și Ungaria sînt destinate să intre împreună în NATO

- Interviu realizat de Gabriela Adameșteanu și Radu Cosarca -

Domnule Petre Roman, vă rugăm să comentați recentele declarații ale lui Vladimir Șumeiko, președintele Consiliului Federației al Adunării Generale a Federației Ruse făcute la București.

Cel mai surprinzător lucru este faptul că aceste declarații intră în contradicție cu ceea ce au afirmat factorii de răspundere politică din România în privința intrării României în NATO. În consecință, ar fi fost necesar să apară o punere la punct din partea lor. Mie mi se pare că ceea ce a făcut dl. Șumeiko nu e o noutate. Eu am fost în aprilie anul acesta la Moscova, într-o delegație a Comitetului Politic al Adunării NATO pe tema „Rusia și NATO”, și am auzit acolo lucruri de aceeași natură, spuse poate chiar mai categoric. Aici însă a fost o implicație: Vladimir Șumeiko a lăsat să se înțeleagă că și factorii de răspundere din România gîndesc cam la fel cu cei din Rusia, ceea ce eu cred că este greșit. Din păcate, replica guvernanților din România nu s-a materializat.

Credeți că intrarea țărilor din Europa de Est și Centrală se va face în mai multe etape - și dacă se va face, cum în câte?

Din punctul de vedere al celor care au, fără îndoială, cea mai mare pondere (adică SUA), la ora aceasta nu apare ideea unui tip de etape diferite. România figurează între țările din Centrul Europei pe lista care e oricum în prima linie: este vorba de cele 6 țări asociate la UE, plus Țările Baltice, plus Albania, plus Slovenia. În condițiile în care lărgirea NATO se va face relativ brusc, s-ar putea să apară această diferențiere, așa cum am văzut că a fost intenția în Congresul SUA, prin două proiecte de lege ale Partidului Republican. Eu cred că România a dovedit până la ora aceasta că se află în prima linie pe drumul intrării în NATO.

Semnarea tratatelor cu țările vecine va fi foarte importantă

Faptul că România a fost prima țară care a semnat Parteneriatul pentru Pace poate fi un avantaj diplomatic?

Nu. Cel mai important este faptul că, în domeniul Parteneriatului pentru Pace (care realizează pași concreți de interoperabilitate militară, deci armatele să lucreze și să acționeze împreună), România este foarte avansată. Relațiile militare cu SUA, cu alte țări aliate sînt concrete, bune. Deci, din acest punct de vedere, da, este un avantaj.

Dar Parteneriatul pentru Pace nu este o etapă necesară, obligatorie de aderare la NATO.

Nu, aici vă contrazic. Este o etapă necesară, dar nu și calea către NATO. Drumul către NATO este politic.

Cît de importantă credeți că va fi semnarea tratatelor cu țările vecine pentru intrarea în NATO?

NATO nu poate să-și permită să-și aducă în curte problemele de conflict care sînt între țări aflate azi în afara NATO. Semnarea acestor tratate, mai ales între țările care aspiră a fi membre NATO, este deosebit de importantă și necesară.

La Budapesta ați cerut intrarea simultană a României și Ungariei în NATO.

Chiar am argumentat în sensul acesta. Era vorba de un raport pe care l-a prezentat președintele Adunării NATO, dl. Karsten Voigt, în nume personal, și unde apărea o diferențiere foarte dură între un număr de țări și alte țări, România fiind plasată într-un plan secundar. Eu m-am ridicat împotriva acestui lucru și am arătat că există contradicții în această argumentare. Dacă se dorește (așa cum se spune în document) ca eventualele instabilități potențiale din zonă să fie eliminate prin integrarea în NATO, păi atunci România și Ungaria sînt destinate a intra împreună în NATO. Acest punct de vedere a fost destul de clar receptat acolo.

Parlamentul României poate decide baze militare NATO în România

Haideti să presupunem ipoteza fericită că România ajunge membru cu drepturi depline în Tratatul Nord-Atlantic. Una dintre condițiile acestei intrări va fi acceptarea de trupe străine și arme nucleare pe timp de pace, pe teritoriul țării. Credeți că un guvern român va accepta asemenea condiții?

În privința armelor nucleare nu se pune problema. În ceea ce înseamnă astăzi Alianța Nord-Atlantică, răspunderea armelor nucleare nu este deloc o chestiune la ordinea zilei. Nu cred că se pune problema ca în România să apară arme nucleare. De altfel, la ce bun? În privința trupelor străine, este un lucru care nu are de ce răni orgoliul național: e vorba, după părerea mea, de baze militare. De exemplu, de Marea Neagră (un lucru foarte clar din punct de vedere strategic) sau Dunăre. Asemenea baze militare există în toate țările NATO (Italia, Spania, Germania ș.a.m.d.), pentru că parlamentele acestor țări suverane au decis că aceasta era în interesul lor. Același lucru putem să-l hotărîm și noi. După părerea mea, Parlamentul României, cu o anumită opoziție, poate hotărî, dar cu o majoritate clară, că România acceptă baze militare ale NATO (nu ale trupelor străine). Bazele militare ale unor aliați îți asigură securitatea națională. Din acest punct de vedere, cred că nu ar trebui să fie probleme.

Puteți face o predicție: cînd va intra România în NATO?

Dacă intrarea în NATO se produce, într-o situație în care nu se dezvoltă conflicte periculoase (și nu avem motive să credem așa ceva astăzi),

atunci ea se poate face undeva la orizontul anului 2000. Cele două procese în care este angajată România (intrarea în UE și intrarea în NATO) au un anumit paralelism stimulator: una o stimulează pe cealaltă. Intrarea în UE înseamnă intrarea într-o structură de apărare, care este UEO, iar UEO este pilonul, stilul european al NATO. Or, noi ne propunem ca, la orizontul anului 2000, să avem situația de a putea accede în UE - și, în consecință, cred eu, și în NATO. Problema este însă cu articolul 5 al Tratatului Alianței Nord-Atlantice, semnat în 1949. Este greu de imaginat că Tratatul poate fi menținut pe aceeași struc-

tură, pe aceeași organizare internă, dacă de la 16 țări se ajunge la 25. Se pune problema ca țările acestea să intre într-un NATO reînnoit, restructurat. Este un punct de vedere care începe să fie tot mai mult acceptat, pentru că, luînd în considerare un punct de vedere foarte restrictiv, față în față cu un dușman care la ora actuală este greu de definit, s-ar primi foarte greu membri noi în NATO. Una era să primești în NATO membri în fața amenințării sovietice și alta este să intri în condiții de bună evoluție. Probabil că NATO va căpăta o altă organizare internă și o altă caracterizare din punct de vedere al apărării naționale.

Dar de ce e bine să intrăm în NATO? În aspirația noastră firească și evidentă de a redobîndi statutul de țară liberă, securitatea noastră națională depinde acum, într-o mare măsură, de calitatea alianțelor noastre. Singura alianță viabilă, după părerea mea, este NATO. Deci asigurarea securității noastre naționale cere integrarea în NATO.

Integrarea în NATO presupune, de asemenea, că România nu se va mai include într-un alt sistem de securitate, nu? A imagina alte alianțe se poate face numai în contextul în care sîntem într-o perioadă de tranziție. Deci, în contextul în care nu sîntem pe deplin

integrați în NATO, e posibil de imaginat alt tip de alianțe care ar putea să fie la un moment dat considerate utile și necesare. După integrarea în NATO, acest lucru nu poate fi făcut decît în conformitate cu statutul.

Deci, în clipa aceasta, România încearcă și alte alianțe? Care este opinia dvs.?

Nu, n-am remarcat ca țara noastră să încerce alte alianțe, ci că încearcă o dezvoltare tot mai concretă a relațiilor cu țările care astăzi sînt aliate NATO. E vorba, în primul rînd, de cooperarea militară. Avem o cooperare militară remarcabilă cu SUA, avem colaborări militare bune cu alte țări europene din NATO, cît și cu alte țări care, ca și noi, vizează integrarea în NATO. Relația cu Ungaria este remarcabil de bună.

Am citit în câteva studii recente asupra NATO (într-o care și cel al lui Emil Hurezeanu apărut în revista „22”) despre un interes precizat al Rusiei pe axa Moscova-Belgrad. Deci o atenție mai sciză față de grupul țărilor de la Vîșegrad și mai crescută față de România sau Bulgaria. Care este opinia dvs.?

Speculația aceasta este destul de inexistentă. În legătură cu fostul Iugoslavie, să ne amintim că, de fapt, Tito a fost marele disident împotriva lui Stalin, împotriva dominației sovietice rusești, iar astăzi lucrurile par a se schimba, ceea ce într-o anumită măsură schimbă și relațiile de forță, dacă ar fi să le numim așa. Sau relațiile sferelor de influență din Europa - și nu neapărat în sensul bun. Ca Rusia are un interes în Balcani este evident. Interesul strategic național al Rusiei a fost definit la începutul lui '92 de conceptul de „vecinătate apropiată”. La început, „vecinătatea apropiată” vorbea doar de cooperarea cu fostul spațiu sovietic. Astăzi se vorbește despre interesul strategic al Rusiei în zona fostului Tratat de la Varșovia - ceea ce arată o evoluție nu tocmai liniștitoare. De aceea, cred că poziția noastră trebuie să fie constantă și categorică. Am ales o anumită strategie, și anume integrarea în lumea liberă și în structurile NATO; aici nu poate fi loc de oscilații și ezitări.

Din punctul acesta de vedere, ați avut o intervenție zilele trecute la Crans Montana. Vreți să ne povestiți ce s-a întîmplat?

A fost un panel cu titlul „Rusia și securitatea europeană”, unde principalul personaj era ministrul de Externe rus Kozîrev, personajul cel mai important în plan politic la Crans Montana. Dumnealui a făcut o expunere destul de vastă, încercînd să elimine toate semnele de întrebare: situația în Rusia, una peste alta, este mult mai bună decît se crede, actul de la Budionnovik este un act terorist, cam de aceeași natură cu cel de la Oklahoma, în spațiul fostului Tratat de la Varșovia sînt parlamente, sînt președinți etc. Ca și cum securitatea unei națiuni se măsoară în faptul că are un parlament și un președinte. În intervenția mea am spus că țările noastre, foste în Tratatul de la Varșovia, urmăresc astăzi ca interes național primordial să-și restabilească pe deplin statutul de țări libere, pe care l-au pierdut, cum se știe, în timpul și mai ales după cel de-al doilea război mondial, în timp ce Rusia își dorește să-și restabilească statutul de mare putere. Deci noi dorim să ne redobîndim statutul de țări libere pentru noi, și nu împotriva Rusiei, ca urmare, este o pretenție firească aceea că, dacă Rusia își restabilește statutul de mare putere, s-o facă pentru ea, și nu împotriva noastră. Și am pus o întrebare: care era părerea dumnealui (a ministrului Kozîrev) despre declarația domnului Graciov, ministrul Apărării al Federației Ruse, care, aflat acum câteva zile în Moldova, a spus: „Interesele noastre sînt în Moldova, a spus: „Interesele noastre sînt în Moldova”.

(Continuare în pagina 8)

Forumul Crans Montana l-a decernat lui George Soros „Premiul Tranzitiei”. Este o recunoaștere a rolului jucat de Fundațiile create de el în Europa Centrală și de Est în cadrul tranziției către o societate democratică. Iată discursul rostit de George Soros cu această ocazie.

„Am simțit că am o obligație unică“

În ultimii cinci ani mi-am cheltuit cam jumătate din venituri și, proporțional, tot cam atita timp și energie pentru dezvoltarea rețelei de fundații. Aceasta are acum filiale în 22 de țări din fostul bloc sovietic și încă două în Africa și Haiti. Am făcut asta nu pentru că aș fi o persoană deosebit de miloasă, ci pentru că era nevoie de astfel de instituții.

Căderea imperiului sovietic a fost un eveniment istoric. Forma de organizare socială care-i va lua locul va determina mersul lumii pentru încă multă vreme de-acum încolo. Comunismul a încercat să construiască o societate universal închisă. Acum, după eșecul comunismului, este posibilă crearea unei societăți universale deschise.

(...) Eu am fost într-o poziție unică. Nu numai că am recunoscut semnificația momentului, dar am avut și resursele necesare să profit de el. Există multă lume dornică să sacrifice mai mult decât mine pentru realizarea unei societăți deschise, după cum există oameni cu resurse financiare mai mari decât ale mele. Dar nu a existat omul care să aibă și dorința și posibilitatea. Din această poziție, am simțit că am o obligație unică.

Scopul meu a fost să ajut tranziția de la comunism spre ceea ce filozoful Karl Popper a numit o societate deschisă. Printr-o societate deschisă înțeleg o societate asemănătoare celei din Europa Occidentală și America de Nord. Pentru majoritatea celor care au trăit într-un regim comunist aceasta a fost o perspectivă atrăgătoare; deci, promovind această idee, le-am promovat propriile lor aspirații. (...)

„Momentul istoric al prăbușirii comunismului a fost ratat“

Din păcate, societățile deschise din Occident nu mi-au împărtășit punctul de vedere. La șase ani după revoluție, este limpede că momentul istoric al prăbușirii comunismului a fost ratat. E periculos să generalizezi – în definitiv, vorbesc despre 22 țări –, dar se disting deja câteva trăsături comune. Este vorba despre ideologiile naționaliste combinate cu mari interese financiare, rețeta clasică a fascismului sau național-socialismului. Aceasta nu e valabilă în fiecare țară,

GEORGE SOROS primește „Premiul tranziției“

iar acolo unde este valabilă are, de fiecare dată, forme diferite. În majoritatea țărilor, nici ideologiile, nici interesele financiare nu sînt suficient dezvoltate, iar Puterea nu e foarte stăpînă pe ea. Miloșevici, în Iugoslavia, a avut cel mai mare succes. Nici Tudjman, în Croația, nu stă foarte rău, dar el poate fi încă înălțurat. În Slovacia, Meciar este perceput ca un lider carismatic, dar interesele economice nu sînt încă foarte clare și sînt puține șanse ca aceste două tendințe să se combine pentru a face față dificultăților privatizării. În alte țări, dintre care Rusia este cea mai importantă, interesele economice sînt mai clare decât tendințele ideologice. Reprezentantii statului sînt coruptibili, iar rezultatul este lipsa de decizie. (...) Alte țări – între care Ucraina este cea mai importantă, mai ales pentru că Occidentalul pare să o fi remarcat în mod special după căderea Cortinei de Fier – se bucură de ajutor material occidental substanțial. Este prea devreme să ne pierdem orice nădejde cu privire la întreaga zonă – deși nu retrag nimic din ce-am spus înainte –, dar nu este prea devreme să ne întrebăm unde am greșit, iar întrebarea asta nu-mi dă pace.

Este limpede că am judecat greșit societățile deschise ale Occidentului. Am crezut că acestea îmi împărtășesc încrederea în societățile deschise ca forme ideale de organizare socială și că vor fi gata să ajute la înfăptuirea lor. În realitate, majoritatea celor care trăiesc în societăți deschise nici nu sînt conștienți de acest lucru. Și, cu siguranță, nu văd în asta un țel pentru care merită să se sacrifice. Eu mi-am format o părere judecînd după calitatea oamenilor din Europa de Est cu care m-am asociat. Poate că ei nu folosesc termeni ca *societate deschisă* sau *societate închisă*, dar au manifestat cu toții un devotament nemărginit față de această idee. Și istoria m-a înșelat, pentru că Occidentalul a luptat pentru valorile societății deschise în cel de-al doilea război mondial și a fost dispus să facă sacrificii pentru a impune aceste valori și după închei-

rea războiului. Felul în care s-au purtat SUA cu Germania și Japonia a fost un exemplu strălucit, pe care m-am simțit dator să îl urmez, la rîndul meu, după căderea comunismului. Am fost însă crunt dezamăgit. Occidentalul pare să-și fi pierdut valorile pentru care a luptat în trecut.

Libertatea înseamnă mai mult decît absența represiei

Nicăieri acest lucru nu este mai vizibil ca în Bosnia. Nu vreau să fac o dizertație despre Bosnia, pentru că ar fi prea multe de spus. Singurul lucru pe care aș vrea să-l remarc este că situația din Bosnia a demonstrat lipsa unității și voinței politice a democrațiilor occidentale. Conșciența este slăbirea Națiunilor Unite și, în mai mică măsură, a NATO. Rezultatul este că ne aflăm în situația de a nu avea instituții eficiente de menținere a păcii și ordinii în lume, exact în momentul în care este mai multă nevoie de ele. Natura dictaturilor naționaliste este să creeze conflicte pentru a mobiliza societatea civilă să sprijine statul.

Înainte de Bosnia, în vreme ce iugoslavii bombardau Dubrovnikul, ar fi trebuit să ne facem griji pentru Europa de Est. Acum trebuie să ne facem griji pentru viitorul civilizației occidentale.

Ce susținem noi? Cred că nimeni nu mai are un răspuns clar acum. Punctul de vedere general acceptat este că fiecare trebuie să-și vadă propriul interes. Asta este adevărul în economie, unde mecanismul pieței trebuie să asigure cea mai bună distribuție a resurselor de orice fel. Este adevărat în politică, unde politicienilor li se cere să reprezinte interesele celor care i-au ales, fără să-și intereseze prea mult valorile universale. Și, mai ales, este adevărat în relațiile internaționale. Statele nu au principii, ele au doar interese. Oamenii de stat care nu subscriu la această definiție nu sînt recunoscuți drept profesioniști și riscă să fie respinși de către electorat. Nu cred că acest set de valori este cel care trebuie să susțină și

să mențină civilizația. Lipsește ceva: conceptul de interes comun. Fără un asemenea concept, nici o societate nu poate rezista. Se poate argumenta și deja s-a făcut asta cu destulă virulență, mai ales în SUA, că urmărirea neabătută a interesului propriu reprezintă interesul comun. Îndrăznesc să afirm că argumentul este fals. El exaltează competiția în detrimentul cooperării. Competiția are, firește, meritul și rostul ei. Este o sursă de inovație și creștere calitativă și, mai important, asigură libertatea acțiunii. Dar competiția nu se poate susține fără nici un element de cooperare. Dacă nu este limitată de standarde precise de comportament, competiția devine distructivă. Arena internațională este plină de astfel de exemple de standarde și legi inadecvate, iar le putem la fel de ușor găsi și în politica internă. Într-adevăr, lecția esențială a istoriei din ultimii cinci ani este că urmărirea interesului personal nu ajunge pentru instaurarea unei societăți deschise. Dispariția unei societăți închise nu duce, în mod automat, la crearea unei societăți deschise. Libertatea înseamnă mai mult decît absența represiei. Dacă nu credeți, riviti la ce se-ntimplă în Rusia, ca și nu mai pomenesc de Iugoslavia. (...)

Democrațiile occidentale sînt compromise din punct de vedere moral

Nu știu dacă este clar pentru toată lumea că acest concept al societății deschise are la bază recunoașterea faptului că ceea ce înțelegem noi din lumea în care trăim este insuficient, inerent imperfect. De aceea, avem nevoie de o formă de organizare socială care permită oamenilor cu opinii și interese diferite să trăiască loialtă în pace. Una peste alta, noi am instaurat o astfel de societate în democrațiile occidentale, dar stăm foarte prost la capitolul relații internaționale. Și nici din punct de vedere intern demo-

(Continuare în pagina 9)

Interviu cu Petre Roman

(Urmare din pagina 7)

sul strategic național al Rusiei este de a menține o bază rusească în Transnistria”. O astfel de afirmație intră în contradicție cu ideea că Rusia nu urmărește o expansiune, o dominație. De asemenea, intră în contradicție cu Constituția Moldovei, care nu permite baze străine pe teritoriul său. Domnul Kozirev a dat un răspuns care pe mine nu m-a mulțumit, pentru că a asimilat bazele militare rusești cu cele americane, spunînd că ele sînt tot atît de justificate. Or, deocamdată bazele americane, acolo unde se află ele, au fost constituite printr-o acceptare legitimă (a parlamentelor țărilor respective). Nu este cazul în nici un fel cu Armata a 14-a din Transnistria. Acest mic dialog dintre

Kozirev și mine, preluat de mai multe canale de televiziune (Euronews, CNN), a fost de natură a indica mai clar care este percepția țărilor noastre din Centrul Europei și care este percepția Rusiei în acest moment. De asemenea, și motivația clară a necesității de a intra în structurile occidentale.

Care este situația tratatelor cu Moldova și Ucraina? Credeți că este necesar cu în cuprinsul lor să fie amintit Pactul Ribbentrop-Molotov – o cerință a diplomaților români?

Nu este vorba atît de tratatul cu Ucraina, cît e vorba de cel cu Rusia. Rusia nu consideră că trebuie să-și asume într-un fel ideea anulării Pactului Ribbentrop-Molotov: acest lucru (spun dumnealor) s-a făcut printr-o decizie a fostului Soviet Suprem al Uniunii Sovietice, de aceea el nu mai necesită nici un fel de mențiune. Dar dacă dacă nu prezintă nici un fel de probleme, de ce totuși rușii se opun menționării Pactului Ribbentrop-Molotov în tratatul respectiv? Eu cred că lucrurile nu pot să fie lăsate în afara menționării acestei nălități.

Și în privința Ucrainei?

În privința Ucrainei, chestiunea este, desigur, de aceeași natură. Acolo este vorba de teritoriile Bucovinei și din sudul Basarabiei. Eu nu cred că România are astăzi în vreau fel nevoie să reclame schimbarea frontierelor – asta ar fi o mare greșeală, pentru că întreaga structură de putere în lume este categoric împotriva ideii de a se retrasa frontiere. Și e limpede de ce. Dar cred că e bine să ne lămurim cu dumnealor și s-o facem cu răbdare, cu argumente, cu diplomație, cu bună-credință. Să discutăm deci despre ceea ce s-a întimplat în '40, și mai apoi în '45, cînd aceste două ținuturi au fost alipite la Ucraina. Pentru că e vorba de un trecut istoric, care ne este foarte prețios, și în același timp e vorba să înțelegem mai bine care a fost soarta populației românești de acolo.

Un fragment din acest interviu a fost difuzat în emisiunea „Linia întâi”: „NATO și România: parteneriat sau integrare”, realizată de Gabriela Adameșteanu și Radu Coșarică

GEORGE SOROS primește „Premiul tranziției“

(Urmare din pagina 8)

crățiile occidentale nu sînt perfecte. O dată ce ai recunoscut că înțelegerea noastră este imperfectă, asta nu trebuie să te șocheze. Dar marele merit al înțelegerii imperfecte este tocmai acela că poate fi perfecționată. Deci, dacă ne acceptăm defectele, trebuie să facem și efortul de a le corecta.

Am identificat principalul defect al democrațiilor occidentale. Să vorbim fără ocolișuri: acestea sînt compromise din punct de vedere moral. Există oare vreo șansă de vindecare? Eu cred că da. Trebuie să găsim valorile comune, capabile să facă o punte între civilizațiile noastre. Dar unde putem găsi aceste valori, cînd civilizația noastră este compusă din atîtea culturi? Cred că nu există decât o soluție. Trebuie să recunoaștem prioritatea conceptualului de societate deschisă, singurul care permite oamenilor de diverse credințe și interese să trăiască împreună în pace.

Vă rog să observați că societatea deschisă nu împiedică urmărirea interesului personal. Dimpotrivă, în absența deplinei cunoașteri, lucrul cel mai înțelept este ca individul să fie lăsat să descopere singur care-i sînt interesele și este mai bine să lășăm mecanismul liber al pieței să-i satisfacă aceste interese. Dar, în absența cunoașterii depline, individul nu poate proteja interesele comune. Este nevoie de instituții pentru asta. (...)

Societatea deschisă este o idee abstractă și sofisticată. Cum poate ea concura cu idei simple și concrete de felul „familia mea”, „tribul meu”, „țara mea”, „bine sau rău”. Oamenii sînt dispuși să moară pentru roge și țara lor; sînt ei gata să moară pentru o societate deschisă? Judecînd după exemplul Bosniei, cu siguranță nu. Dar poate că nu e corect să evocăm Bosnia în acest context, pentru că acolo problemele nu au fost niciodată clar definite.

Lumea are nevoie ca de aer de principii călăuzitoare care să gverneze relațiile dintre state și din interiorul statelor. Ideea că statele au doar interese nu și principii este clar inadecvată ca principii călăuzitoare. Cred că principiul societății deschise oferă o cale mai bună. (...)

Înainte de prăbușirea imperiului sovietic am trăit într-o lume stabilă. Ordinea aceea s-a dezintegrat și nici o altă ordine nu i-a luat locul. În absența ordinii, ne confruntăm cu din ce în ce mai mult haos. Dictaturile naționaliste creează conflicte pentru a-și mobiliza poarele să susțină statul. Cum vom menține pacea și ordinea în lume cînd nici măcar nu recunoaștem nevoia de ordine a lumii? Lumea liberă se unise pentru a înfrunta pericolul comunismului. Acum că Imperiul Răului a dispărut, avem în sîrșit o idee pozitivă în jurul căreia să ne strîngem. Această idee ar putea fi societatea deschisă. Vă rog, gîndiți-vă la asta.

Iunie 1995

Datele despre efective rămîn invăluite în mister

La o conferință de presă de la sfîrșitul lunii martie 1994, dl. Măgureanu a declarat că în 1990 SRI a epurat 15.000 de ofițeri moșteniți de la fosta Securitate. Verificarea acestei informații cu un an mai tîrziu a avut darul să complice foarte mult lucrurile, intrucît, după datele Marelui Stat Major, cifra totală a efectivelor DSS la revoluție era de 15.312 cadre active. Or, asta însemna că din acest total, abia 10.114 erau ofițeri, la care se adăugau 791 maiștri militari, 3.179 subofițeri și 1.228 civili. Chiar dacă am porni de la premisa că Securitatea presupunea un sistem binar și că în structurile ei intime mai activau cel puțin încă pe atîția ofițeri acoperiți, și tot ar fi greu de admis că noul SRI și-ar fi permis de la bun început o asemenea epurare. Pe de o parte, lucrătorii din oculta DSS nu puteau fi nominalizați ca fiind ofițeri, atîta vreme cît activau sub acoperiri onorabile, iar pe de alta, ne întrebăm cu cine a pornit SRI la drum, în luna martie 1990, de vreme ce a renunțat în întregime la cele 15.000 de cadre ale vechii Securități. Ar mai fi de spus că din cei 15.312 angajați trebuie scăruți 2.426 lucrători care operau în unități speciale acoperite ale DSS (1.892 ofițeri). Pacea vorbește la un moment dat că în 1991 SRI avea 30.000 de cadre. Probabil că rîndurile instituției au fost îngroșate progresiv cu militari de carieră și cađeți și - lucru care nu poate fi exclus - cu foști colaboratori ai Securității. După cum se știe, spre deosebire de informatori, colaboratorii formau o categorie aparte și proveneau exclusiv din rîndurile membrilor PCR. Recrutarea celor din urmă nu se putea face prin șanta și era controlată în teritoriu de primul-secretar de partid județean, iar în București de secretarii de sector, care își dădeau acceptul de la caz la caz. Ca o paranteză fie spus, dl. Iliescu, care a negat recent că ar fi avut legături de orice natură cu serviciile de informații autohtone sau cu cele străine, a fost, totuși, prim-secretarul PCR al județului Iași, or, fișele colaboratorilor Securității recrutați în acea perioadă la Iași (și care nu depășesc, ce e drept, cifra de 2-300) au fost obligatoriu semnate de domnia sa; cu atît mai mult cu cît șeful Securității județene se afla în subordinea primului-secretar de partid.

Cum a contribuit Securitatea la formarea SRI

Pornind de la baza de informații oficiale, ale Marelui Stat Major, și admitînd ca reală cifra de 15.312 cadre ale DSS, ar fi însemnat ca SRI să preia în mod obligatoriu următoarele eşaloane: Direcția I - Informații Interne - 114 angajați (98 ofițeri); Direcția II - Contrainformații în Sectoarele Economice - 167 (150 ofițeri); Direcția III - Contraspionaj - 242 (215 ofițeri); Direcția IV - Contrainformații Militare (1.133 angajați, din care 926 ofițeri) a constituit nucleul Direcției Contraspionaj Militar și parțial a UM 0215, Direcția V - Securitate și Gardă (486 angajați, din care 306 ofițeri) a fost oficial desființată, însă după informațiile autorului va fi integrată în bună parte în structurile USPP. Din cadrele Direcției VI - Cercetări

penale (72 angajați, din care 36 ofițeri) s-a format mai tîrziu nucleul Serviciului de Informații al Direcției Generale a Penitenciarelor (UM 0400). SRI a mai preluat: Unitatea Specială F (781 angajați); Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (795); Serviciul Independent pentru Apărarea Secretului de Stat (57); Serviciul Independent pentru Comerț Exterior (45); Centrul de Informatică și Documentare (272); Serviciul Independent Secretariat Juridic (29); Serviciul Independent Cadre Învățămînt și Organizare Militară (75); Comandamentul pentru Tehnică Operativă și Transmisii (42); Unitatea Specială T - UM 0630 (477); Unitatea Specială P (465); Unitatea Specială S (388);

Unitatea Specială R (449); Serviciul C pentru Transportul Corespondenței Secrete (77). La revoluție a existat propunerea ca ultimele 6 unități să fie cedate Comandamentului Trupelor de Transmisii, însă pentru că au existat divergențe în MSJM, o parte din unitățile respective au ieșit ulterior de sub controlul armatei și au intrat în componența SRI. Ceva mai tîrziu, Unitatea Specială T s-a transformat în Serviciul de Telecomunicații Speciale, care potrivit Legii nr. 51/1991 n-ar face parte din categoria organelor de stat cu activități în domeniul siguranței naționale.

Moștenirea lui Ceaușescu

Tot în componența SRI au mai intrat: Școala de Perfecționare a Cadrelor de Securitate - Grăditea (170 angajați); Centrul de Perfecționare a Cadrelor - Bran (30); Centrul Special de Instruire (25); Angajații securităților județene și cei din Direcția Securității Municipiului București (6.059 cadre, din care 4.017 ofițeri) au fost împărțiți cu UM 0215. Comandamentul Trupelor de Securitate, avînd la revoluție 1.387 ofițeri, 136 maiștri militari, 924 subofițeri, 535 angajați civili și 20.387 militari în termen, s-a transformat în Comandamentul Trupelor de Jandarmi. Consiliul Politic al DSS (13 ofițeri) s-a desființat. Centrul de Informații Externe (1.059 angajați), comasat cu UM 0195 - Contrainformații Externe (451 angajați) și cu Serviciul D - Dezinformare (22 angajați), s-a transformat în Serviciul de Informații Externe, prin care SRI va absorbi circa 1.000 de lucrători. UM 0525 din CIE (475 cadre) a fost preluată de Marele Stat Major, iar ICE Dunărea (137 angajați) a fost cedată Ministerului de Interne și transformată în Regia Autonomă a Ministerului de Interne - Onia. Cu toată bunăvoința, ar reieși că în componența SRI au intrat de la bun început abia 10.000 de cadre ale fostei Securități. Faptul că la sfîrșitul anului 1990 dl. Măgureanu va epura deja 15.000 de cadre rămîne o enigmă greu de rezolvat doocădată, dacă nu cumva știm încă extrem de puține lucruri despre potențialul real al Securității lui Ceaușescu.

CORNEL IVANCIUC

Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru cele consemnate în serialul publicat în revista „22”.

CIORAN

Demiurgul cel rău

EDITURA HUMANITAS

EMIL CIORAN
Demiurgul cel rău
(176 pagini, 3.500 lei)

„Judecînd bine, e mai plăcut să fii surprins de evenimente decît să le fi prevăzut. Cînd îți epuizezi puterile imaginîndu-ți nenorocirea, cum să înfrunți nenorocirea însăși? Casandra se chinuie de două ori: înainte și în timpul dezastrului, pe cînd optimistul e cruțat de chinurile ciarviziiului.”

„Dacă aș fi sigur că mîntuirea mi-e indiferentă, aș fi de departe cel mai fericit om care-a fost vreodată.”

CIORAN

100.2 FM
Radio
BUCUREȘTI

Impasul scolii românești de medicină

Statisticile internaționale confirmă că bolile cardiovasculare constituie prima cauză de deces în lume, departajându-se net de mortalitatea datorată tumorilor maligne, bolilor aparatului respirator, accidentelor rutiere și altor cauze. Societatea Română de Cardiologie lansează un SOS alarmant: România se situează pe primul loc în Europa ca rată de creștere a mortalității prin boli cardiovasculare.

Conf. dr. Mircea Cînteză subliniază că la ora actuală medicina se practică în lume – chiar și în țările foste comuniste – printr-o tehnologie de vîrf, pe care se sprijină atât diagnosticul, cât și tratamentul bolilor; tehnologia se achiziționează de la marii producători, la prețul pieței. În România, sistemul protecției sociale nu funcționează: pentru sănătate se acordă un procent de aprox. 3% de la buget (acesta provenind dintr-un venit mediu de nici 100 dolari/lună), în vreme ce în țările dezvoltate medicina primește de la buget 8-10% (provenit dintr-un venit mediu de 800-1.000 dolari/lună). În lipsa dotării necesare, medicina românească păstrează o bună practică clinică prin mijloace tradiționale – dar astăzi eficiența unui medic nu mai constă în a pune un diagnostic corect; în Occident, tehnologia avansată permite așa-numitul „diagnostic la trei zile”, redus adeseori la 24 de ore, iar marja de eroare se apropie de zero! În aceste condiții, școala românească de medicină mai poate încă forma generaliști buni – drama începe însă cînd se pune problema specializării. „La noi, afirmă M. Cînteză, specialiștii «cresc» în câteva sere, adică în puținele secții unde există ceva tehnologie, așa imperfectă și parțială cum este. Dar se mai pune și problema să înveți medicină de la profesori performanți la nivel mondial – or, aceștia sînt pușini în România. Iată nivelul de la care se manifestă marile lacune!”

Referitor la carentele specialității sale, cardiologia, dr. M. Cînteză precizează: „Cardiologia a rămas ca dotare pe ultimul loc, raportată la alte specialități medicale. În lume s-au generalizat metode de tratament precum dilatarea vasculare sau fulgurațiile prin radiofrecvență, pentru tratamentul aritmiilor grave; li se mai adaugă mari cioturi în chirurgia pe cord. În România, fulgurațiile, care salvează sute de mii de vieți omenești, nu se practică, din lipsă de dotare, iar dilatarea vasculare se efectuează doar în două clinici: Fundeni și Cluj. La nivelul populației României ar fi necesare cam 30.000 de proceduri pe an, or, în 1993 s-au făcut vreo 40, iar în 1994 sub 300. Astfel, numai în ultimii ani, zeci de mii de oameni au murit sau au devenit handicapați din lipsă de tratament. În aceste condiții, nu putem afirma că pregădim specialiști!”. În continuare, conf. dr. M. Cînteză lansează un semnal de alarmă: la ora actuală există, desigur, lipseuri majore în multe ramuri ale economiei, dar tehnica dilatațiilor vasculare se referă la cardiopatii ischemice, afecțiuni care este ucigașul numărul 1 în rîndul țărilor Europei, iar între acestea România se află pe primul loc cu progrese a bolii și pe ultimul ca eficiență a tratamentului. Îi întreb pe interlocutorul meu ce știe despre cele 5 centre complete de cardiologie a căror înființare ni se promite într-un viitor apropiat. M. Cînteză se încrunță și ridică din umeri: „Totul

plutește în ceață. Eu, ca secretar al Societății Române de Cardiologie, nu știu nimic despre cum se concep aceste centre. Se păstrează o atmosferă de taină, în care lupta pentru a le monopoliza e acerbă și dusă pe căi subterane”.

Încercînd să aprofundeze această problemă de importanță vitală pentru oricare din locuitorii României, am solicitat-o pe dr. Dora Petrîlă, fost șef secție ATI cardiovasculară la spitalul Fundeni. „Specialitatea ATI, afirmă dr. D. Petrîlă, a avut norocul unor maeștri adevărați: prof. Litarczek, prof. Halveri – aflat acum în SUA – și dr. I. Cristea, acum în Germania. Oamenii aceștia au avut scintila divină – datorită lor s-a creat în România o școală de ATI de nivel european. Din

păcate, chirurgia cardiacă nu a avut o asemenea șansă. Ea a fost întotdeauna o ramură blestemată a chirurgiei românești. Virfurile chirurgiei cardiace în România au fost niște profesioniști obișnuși, fără performanțe, însă niște administratori buni”. Afîindu-se timp de un deceniu și jumătate în sala de operație sau în secția de reanimare, la capătul bolnavilor, dr. D. Petrîlă poate rezuma în deplină cunoștință de cauză situația chirurgiei cardiace: „Pînă în 1978, cînd a venit în România prof. Christian Barnard, ne muriau cam 70% din bolnavii operați. Barnard a determinat un mare salt calitativ în chirurgia noastră cardiacă. Încît astăzi indicele de mortalitate – cuprînzînd și bolnavii cu risc deliberat – este de 18-20%”. Aceste rezultate îmbunătățite, afirmă dr. Petrîlă, se datorează în exclusivitate chirurgilor tineri; între aceștia se remarcă cu pregnanță, ca talent și performanțe excepționale, dr. Ion Socoteanu. Ce s-a întîmplat cu ATI în anii „întunecați”? În acea vreme, spitalul Fundeni a fost un centru elitist, aproape rupt de realitate; prof. G. Litarczek a luptat pentru formarea unor noi generații de medici performanți. „Ne umileam față de străini, sustine dr. D. Petrîlă, pentru o carte, o revistă de specialitate. Din păcate, această politică mai continuă și astăzi, datorită salariului nostru mizerabil – cerșim un

abonament la vreo publicație cu date de ultimă oră pentru disciplina noastră, cerșim un bilet de avion, o burnă, o subvenție. La congresele internaționale de medicină, doctorii români au cea mai mică participare, din lipsă de posibilități materiale. În contextul actual, situația anestezistului este de-a dreptul disperată – iată o altă fațetă a degradării de după 1990!”. La 1 ianuarie 1995, dr. D. Petrîlă și-a dat demisia din funcția de șef de secție; motivează în două fraze încheierea unei lupte de pionierat, de o viață: „Secția de ATI e complementară chirurgiei cardiace, nu subordonează acesteia; totuși prof. Pop D. Popa a căutat ani în șir să ne transforme în subalternii săi. Nu am putut accepta impuneri de personal necorespunzător, trimiteri arbitrare în străinătate, promovări fără merit. Nu am vrut să fiu un șef-marionetă”.

Disperare și neputință; imperativul concurenței oneste

Îi întreb pe dr. Mircea Pătruș, asistent universitar, primar de chirurgie generală și cardiovasculară, de cît sprijin s-a bucurat în formarea sa. „Pușin, mi se răspunde. Nu am avut relații, sînt coborît dintr-un vîrf de munte, unde părinții mei erau învîțători. Înainte de 1989 nu am fost trimis la nici o specializare – și nici după! În

1991 am plecat pe cheltuiala mea la München și m-am perfecționat timp de două luni la Centrul de Inimă, operînd zi și noapte. Cînd m-am întors în România și m-am lovit iar de condițiile pe care spitalul le oferă aici atât bolnavului cît și medicului, nu am simțit decît neputință și disperare”. Performanțele de chirurg ale doctorului Pătruș sînt cunoscute; cu aceeași abnegație se ocupă și de formarea tinerilor specialiști. În țara noastră nu există decît 5 centre de chirurgie cardiovasculară, incomplet dotate, în care lucrează sub 30 de specialiști; între aceștia, o bună parte se apropie de pensionare, iar o altă bună parte nu practică toate tipurile de intervenții chirurgicale cardiovasculare posibile în România. În opinia doctorului Pătruș, înființarea mai multor centre, cu un număr redus de paturi, ar fi mult mai utilă decît macrocentrelor, unde monopolul este acaparat de 1-2 persoane cu relații, ducînd la stoparea oricărei forme de concurență, care, în materie de performanțe medicale, este motorul progresului.

Facem cardiochirurgie la nivelul anilor '70

„Sînt pentru concurență!”, declară dr. Ion Socoteanu, medic primar chirurgie generală și cardiovasculară, despre care colegii dispuși să recu-

noască valoarea autentică afirmă că este un mare talent al cardiochirurgiei românești. În formarea sa, dr. Socoteanu a întîlnit piedici enorme – în trecut, pentru că a refuzat carnetul roșu; astăzi sînt alte greutăți, de con-junctură, continuîndu-le pe cele vechi. „Adevărat, școala românească de medicină, și cu precădere cea de cardiochirurgie, se află în impas, mi se confirmă. Ce e de făcut? Se impune în primul rînd o corectă selecție a vîrfurilor, care au răspunderea dirjării, începînd chiar de sus, din minister, și continînd cu profesorii, conferențiarilor etc.; ceea ce se face astăzi nu e o selecție obiectivă, ci una fidelă vechilor metode. Același principiu trebuie însă aplicat și discipolilor, subliniază dr. Socoteanu. Din păcate, personalitățile medicore de la vîrf se înconjoară de tinere mediocrități, care să nu le pună în pericol prestigiul. Pare absurd, dar numai această alianță le permite și unora, și altora să existe – astfel, incompetența e criteriu de promovare! Sufăr, vîzînd că situația amintită se materializează efectiv în mica noastră familie de cardiochirurgi de la Fundeni!”. În continuare, dr. Socoteanu analizează cu luciditate limitele cardiochirurgiei românești: prima este imposibilitatea de a aborda malformațiile congenitale de cord ale copilului de vîrstă mică. Din acest punct de vedere sîntem în urmă cu un sfert de veac față de ceea ce se face pe plan internațional. Altă limită gravă se manifestă în abordarea chirurgicală a cardiopatiilor ischemice: comparativ chiar și cu țările zise foste comuniste, la noi ponderea de tratare chirurgicală e foarte mică, deși incidența foarte mare ne situează pe primul loc în Europa. „Indicele de mortalitate este de peste 10%. Facem și operații de mare risc, cu un efort imens din partea noastră, dar cu rezultate invers proporționale – aici mortalitatea atinge și 50%. Pe scurt, afirmă dr. Socoteanu, operăm la nivelul anilor '70. Nu abordăm restructurările și nici transplanturile de cord – intervenții care se fac chiar și în Polonia, Cehia, Slovacia și Ungaria –, nu putem visa la așa ceva în România de azi, unde însăși infrastructura medicală e sub limitele admisibile”. Ar exista totuși o cale de ieșire din impas? Legoa asigurării medicale ar putea urma puțin situația, mi se răspunde. Medicina, în actuala economie de piață, a rămas singura grațuită; un doctor primar de chirurgie cardiovasculară primește ca salariu net 200.000-250.000 lei. Comentariile sînt de prisos, așa încît formulez o ultimă întrebare: este rezidențialul o măsură bună pentru formarea unor viitori specialiști performanți? Da, mi se răspunde, raportat la medicina țărilor de unde a fost imprumutat. La noi însă rămîne formal, pentru că în România totul este formal, așa încît beneficiul adus de acest stagiul viitorilor specialiști e minim. Nu e atât o chestiune de școală medicală, cît de sistem medical – trebuie început prin a-l îmbunătăți pe ultimul. „Dar atîta timp cît pe plan macroeconomic nu se face nici o schimbare, singura șansă a celor tineri rămîne dorința lor de a învăța și progresa”, încheie dr. Socoteanu.

În secția de chirurgie cardiovasculară de la Fundeni au murit în urma unor operații vasculare neizbutite scriitorul Radu Tudoran și regizorul Francisc Munteanu.

Anchoră realizată de
DIANA TURCONI

ANDREI CORNEA

Prețul „integrării“

Este un truism faptul că toate lucrurile au un preț. De ce atunci pare mai greu de înțeles că și „intrarea în Europa“, fie că este vorba despre NATO, ori despre Uniunea Europeană și chiar Consiliul Europei, are unul, ce trebuie plătit dacă dorim să fim acolo? Nu mă refer acum la prețul economic, considerabil și acesta, ci la un preț de un alt tip: politic, instituțional și mai ales cultural.

Nu știu cât se înțelege la noi că „integrarea“ presupune o *renunțare explicită la unele dintre prerogativele suveranității naționale*. Nu te mai poți supăra, așa cum fac adesea guvernării de la București, dacă trimiși ai organismelor europene apreciază cam nedereticată ograda noastră. Recent, președintele Iliescu a avut o izbucnire de orgoliu național rău înțeles, apreciind că țara noastră a fost tratată ca „o colonie“, cînd vicepreședintele Uniunii Europene Cressin-Democrate, Wim van Velzen, a apreciat că România nu și-a făcut bine lecțiile la capitolul privatizare. Faptul că occidentalii vor putea „să se amestece în politica noastră internă“ – fie sub forma unor declarații și rapoarte, fie chiar sub cea a unor decizii

juridice și politice ce trebuie asumate de legislația românească și de guvernarea de la București – ar trebui să pară din ce în ce mai puțin neobișnuit și iritant.

Tot ca preț al integrării ar trebui să considerăm și *renunțarea la egocentrismul nostru uzual, la ideea că merităm un tratament special*. Ar trebui să admitem că între ceea ce pretindem de la alții și ceea ce sîntem gata să oferim altora se cuvine să existe o echivalență. Sînt, de aceea, stupefiat că însuși dl. Nicolae Manolescu, atît de „european“ altminteri, a susținut, într-un interviu difuzat la Tele 7abc și în „22“ nr. 27, că nu ar trebui să semnăm un tratat cu Ucraina, „fîcîndu-ne că am uitat de Ținutul Herța, de sudul Basarabiei, de regiunile pe care Stalin le-a făcut cadou ucrainenilor după încheierea Tratatului Ribbentrop-Molotov“. În continuare, dl. Manolescu se întreabă dacă acceptarea *statu quo*-ului în privința frontierelor este „pentru noi românii (...) chiar un mare câștig“. Cu alte cuvinte, el sugerează că nu ar trebui să tăcem asupra pretențiilor noastre teritoriale față de Ucraina, chiar dacă în acest fel tratatul cu această țară –

ce pretinde garanții asupra inviolabilității frontierelor actuale – ar fi compromis. Dar președintele PAC crede chiar că încheierea unor tratate cu vecinii nu ar avea mare importanță în acceptarea noastră în NATO sau Uniunea Europeană.

De ce oare însă – mă întreb – frontiera noastră nordică s-ar bucura de un tratament special în raport cu cea vestică? Dacă noi pretindem Ungariei să recunoască frontiera comună printr-un tratat, pe ce motiv am refuza Ucrainei o cerere similară? Iar dacă, pe de altă parte, sîntem îndreptățiți să nu uităm și să deplîngem pierderea Bucovinei și a celorlalte ținuturi luate cîndva de URSS și alipite Ucrainei, de ce ne-am irita dacă bănuim că ungarilor nu se pot ușor consola după Trianon? Dar – se va spune imediat – situația nu este simetrică: Ardealul ca și Bucovina sînt „pămînt românesc“. Ardealul a fost cucerit de unguri, în timp ce Bucovina a fost „dintotdeauna“ parte a Moldovei. Dar, indiferent de interpretările istoricilor (la urma-urmelor și Dacia a fost cucerită de romani), din punct de vedere al relațiilor internaționale și al dreptului internațional, situația este cu adevărat simetrică: Ardealul a aparținut Ungariei istorice, iar Bucovina – Moldovei istorice. Mai tîrziu, ambele provincii au fost alipite altor țări, iar frontierele nou create au fost sancționate de Tratatul de la Paris și de Acordul de la Helsinki. Astăzi, Ardealul aparține României, Bucovina, Ținutul Herței și sudul Basarabiei – Ucrainei, iar realitățile demografice susțin ambele apartenențe. Pe de altă

Reamintim cititorilor că opiniile articolelor publicate la această rubrică nu sînt împărtășite în totalitate de redacție.

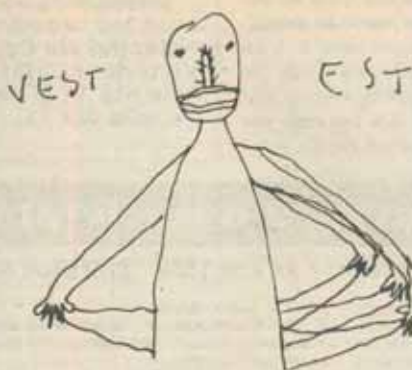
parte, minoritatea maghiară din Ardeal și cea românească din Ucraina trebuie tratate corespunzător de autoritățile statale respective. Dacă dorim, în mod legitim, ca românii din Bucovina să aibă școli românești, nu vîd de ce ne-ar șoca faptul că maghiarii solicite școli (și nu doar clase) maghiare în România. Iar dacă maghiarii beneficiază de mai multe drepturi la noi decît beneficiază românii în Ucraina, nu trebuie să scădem maghiarilor din drepturile existente, ci avem toată îndreptățirea să pretindem ucrainenilor să facă mai mult pentru ai noștri, ca preț al încheierii tratatului cu noi.

Iată singurul limbaj pe care Vestul este hotărît să-l accepte, iar acestora nu doar fiindcă nu dorește „să importe conflicte naționale“, ci și fiindcă este un limbaj al echității și imparțialității. Poate că unora el le pare de piatră, nesimțitor la suferințele noastre istorice, și că ei se cred tratați arrogant, în chip de eurocolonie. Foarte bine; atunci să stăm deoparte, să ne suspendăm „integrarea“. Nesăbuință? De acord. Dar nu-i nesăbuință și să uităm de prețul „integrării“ – care înseamnă și renunțarea la obsesia îmbufnată că sîntem cu totul altceva decît restul lumii și că Europa ne este datoare vindută cu un tratament special?

Șomajul Est-Vest

Centrul de formare și studii în domeniul muncii (ce funcționează în baza unei convenții între Ministerul Muncii român și francez) a organizat în perioada 5-7 iulie a.c. un seminar avînd ca temă șomajul. Seminarul s-a adresat reprezentanților Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Comerțului, Direcțiilor de muncă din întreaga țară, Comisiei Naționale pentru Statistică, patronatului și sindicatelor. Vorbitorii au fost specialiști francezi în domeniul pieței muncii și al prelucrării și analizei statistice a datelor. Pe lîngă subiectele de strictă specialitate (cum sînt culegî și să analizezi cifrele șomajului, informații și analize privind piața muncii, determinanții și durata șomajului, previziunile pe piața muncii etc.), ei au abordat și probleme de mai larg interes: șomajul tinerilor, șomajul de lungă durată, șomajul recurent, șomajul indemnizat sau neindemnizat, condiții de viață ale șomerilor ș.a., comparînd situațiile din România și Franța.

● Șomajul tinerilor a devenit un subiect de neovitat în orice discuție despre șomaj, tinerii fiind categoria de vîrstă cea mai afectată. În România, ca și în Franța, piramida vîrstelor șomerilor are într-adevăr aspect de piramidă, cu o bază foarte largă, corespunzătoare tinerilor, și apoi cu îngustări progresive pe măsura înaintării în vîrstă. Există însă diferențe de amploare a acestui fenomen între cele două țări: în timp ce în România tinerii reprezintă mai mult de jumătate, în Franța ei sînt doar un sfert din numărul total al șomerilor. Diferențele vizează, de asemenea, nivelul de pregătire al tinerilor șomeri. Cei mai atinși de șomaj sînt în România tinerii cu studii medii, mai ales absolvenții de licee tehnice și școli profesionale. În Franța situația e pe dos: cei ce au urmat o filieră tehnică sau profesională au șanse destul de mari de angajare, afectați de șomaj fiind cei cu nivel de pregătire foarte scăzut. Acest lucru e valabil nu numai pentru tineri. Franța, ca, de altfel, cele mai multe țări occidentale, se confruntă cu un șomaj masiv al persoanelor puțin calificate. O creștere a ratei șo-

majului în aceste țări este în esență o creștere a șomajului celor necalificați. O posibilă explicație a situației aparent paradoxale din România a furnizat-o reprezentanta Comisiei Naționale pentru Statistică: absolvenții de licee sînt mai pretențioși în acceptarea unui loc de muncă, cei cu pregătire scăzută acceptă însă orice fel de muncă, inclusiv în agricultură, care absoarbe aproape 30% din populația ocupată.

● Șomajul femeilor oscilează în jurul valorii de 55% din numărul total al șomerilor, în ambele țări. Deși distanța între șomajul femeilor și al bărbaților se menține în general constantă în timp, în Franța s-a constatat că șomajul femeilor este mult mai stabil. El profită mai puțin de perioadele de relaxare economică și se degradează mai puțin cînd conjunctura e defavorabilă. Șomajul bărbaților, în schimb, e mult mai sensibil la relaxarea economică, mai ales din cauză că este strîns legat de locurile de muncă din industrie și construcții, iar acestea sînt cele mai dependente de fluctuațiile economice.

● Șomajul de durată afectează, în Franța, în special vîrstnicii. Aceștia, deși puțin atinși de șomaj, atunci cînd totuși devin șomeri, au șanse foarte mici de reangajare. De aceea, vîrstnicii sînt, după tineri, a doua categorie puternic afectată. În ciuda subvențiilor mari acordate de Guvernul francez pentru reintegrarea preferențială a șomerilor de lungă durată, situația acestora nu s-a îmbunătățit simțitor. În România, numărul șomerilor vîrstnici este extrem de mic, ei fiind o categorie privilegiată sub acest aspect.

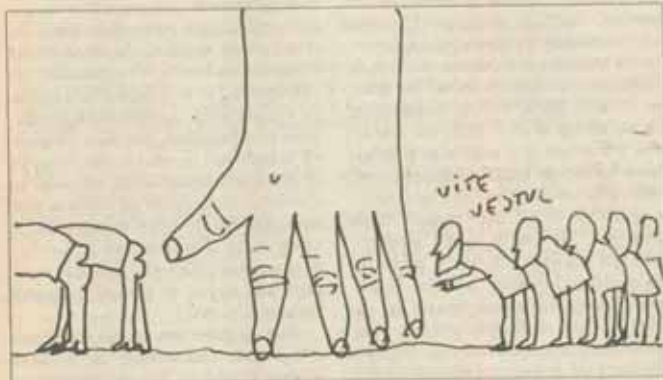
● Șomajul recurent este, în Franța, mai ales șomajul tinerilor și al femeilor, care sînt adesea angajați cu contracte cu durată determinată, la expirarea cărora ajung în șomaj. În România, statisticile nu fac estimări nici asupra șomajului recurent, nici a celui de lungă durată.

Caracteristicile șomajului variază mult chiar între țările dezvoltate. În Franța se intră puțin în șomaj, dar se rămîne mult timp. În SUA, dimpotrivă, se intră des în șomaj, însă durata șomajului este mai scurtă și șansele de ieșire mult mai mari. S-a observat că șansele de reangajare ale unui șomer sînt cu atît mai mari cu cît există o disponibilitate mai puternică din partea sa pentru căutarea unui loc de muncă, pentru acceptarea mutării într-o altă regiune sau chiar a schimbării meseriei.

Discuțiile din cadrul seminarului între reprezentanții Ministerului Muncii și cei ai Direcțiilor regionale de muncă au evidențiat două aspecte mai puțin cunoscute legate de situația șomajului în România. În primul rînd, dreptul șomerilor de a primi ajutorul de șomaj sau alocația de sprijin chiar dacă își găsesc de lucru, cu condiția să fie angajați pe bază de convenție civilă (nu cu carte de muncă) și să cîștige mai puțin de 50% din salariul minim net pe economie. Mulți din cei aflați în această situație nu cunosc acest drept și trăiesc cu spaima că ar putea pierde ajutorul bănesc. Al doilea aspect este faptul că, la expirarea alocației de sprijin, șomerii rămîn în evidența oficiilor de muncă numai dacă fac o cerere expresă în acest sens. Majoritatea nu o fac, gîndindu-se că tot nu mai primesc nici un ban. Consecința este că numărul real al șomerilor este mai mare (imposibil de estimat cu cît) decît cel prezentat în statistici.

OGANA ARMEANU

O Cortină de Fier economică pe Tisa?

• Dacă în ce privește politica lor internă socialiştilor sînt în dificultate, pe plan extern, Gyula Horn încearcă găsirea unor parteneri care să sprijine aderarea Ungariei la structurile euro-atlantice.

La Ottawa, Jean Chrétien l-a asigurat de sprijinul Canadei pe ministrul de externe László Kovács în ce privește integrarea Ungariei în UE și NATO (*Népszabadság*).

Ministrul de externe de la Budapesta a confirmat că la 19 iulie va fi oaspetele d-lui Teodor Meleșcanu. Înaintea întîlnirii la vîrf (7 iulie, la Rust) austriaco-ungaro-aloavece, *Magyar Hírlap* scria: „Dacă se va reuși cooptarea Slovaciei în schema de colaborare Budapesta-Viena, aceasta va avea efecte și în raporturile ungaro-române. Prin semnarea acordului cu România va exista dovada că Ungaria este capabilă să colaboreze și cu un vecin indoeuropean”.

Franz Vranitaky, Gyula-Horn și Vladimir Meciar au semnat la Rust

un acord de colaborare pe termen lung în domeniul economico-comercial-financiar al triunghiului Viena-Bratislava-Győr.

Însă în partea estică, situația este departe de „normele europene”, după cum scria *Népszabadság*, „Guvernul examinează posibilitatea introducerii vizelor obligatorii”, vizate fiind Serbia, România și Ucraina.

În cadrul emisiunii „Săptămîna politică” a Televiziunii maghiare, canal I, în legătură cu intenția guvernului de la Budapesta de a introduce a obligativității vizelor, primul-ministru al Ungariei, Gyula Horn, a declarat: „La Cannes l-am informat pe președintele Iliescu că, dacă nu există soluții pentru a împiedica aflutul de muncitori ilegali din România, atunci vom introduce obligativitatea vizelor. Nu este vorba de o nouă Cortină de Fier, însă interesele Ungariei nu ne permit întreținerea unei situații care arată că în țară există peste 100.000 de muncitori ilegali”.

Lăsînd să se înțeleagă că dacă nu va putea fi reglementată această situație în colaborare cu autoritățile ucrainene și românești (partea maghiară demarînd acest proces), fără să numescă o dată anume cînd vor intra în vigoare noile obligativități, primul-ministru maghiar a menționat că „se chiar cu caracter temporar, dar vom introduce această măsură”.

• Înaintea plecării spre Washington (cu pachetul măsurilor de austeritate ambalat de ministrul finanțelor Lajos Bokros), primul-ministru Gyula Horn era de părere că „cerințele FMI sînt realizabile”. Reprezentantul de la Budapesta al instituției financiare internaționale declara în *Népszabadság* că „abia dacă pot fi percepute efectele pachetului de măsuri adoptate la 12 martie (proiectul Bokros) și este dificil de apreciat că rata de 3,5% a pierderilor bugetare să poată frîna creșterea datorîrilor, deci este nevoie de atingerea unui coeficient al deficitului bugetar sub procentul de 3,5%”.

Titlul din *Népszabadság* – „Și răbdarea maghiarilor are limite” – ilustrează imposibilitatea reconcilierii sociale în Ungaria: „Timpul scurt de care dispune guvernul nu va permite acestuia să ajungă la un compromis cu Opoziția, și mai puțin cu societatea, pentru că nu există soluții convenabile, generoase, care să conducă la scăderea cheltuielilor bugetare și creșterea încasărilor. Tocmai de aceea nu există șansa unei comunicări sincere cu alegătorii”. De altfel, ultimele sondaje de opinie în ce privește popularitatea principalilor oameni politici maghiari arată că premierul Horn se află pe locul 17, îndeul acestuia fiind în coborîre constantă.

Mihai Popa

Adevărul literar și artistic, nr. 277

- Tineretea literară a lui Eugen Ionescu
- Cloran și stilistica negației
- Mateiu Caragiale: „Un despot Vodă al contemplației”
- Adam Puslojic: „Pe mine m-a născut limba română...”
- Dreptul la replică în chestiunea evreilor din Basarabia – „Pentru a respecta adevărul integral...”
- „Cele mai multe minciuni le spun oamenii emoționați”
- „Presiunea străzii” și revistele de cultură
- Cristian Tudor Popescu: „Iubește-ți aproapele, că altfel te ia mama dracului!”

ANUNȚ

Revista „22” angajează prin concurs secretară. Interviuurile vor avea loc la sediul redacției din Calea Victoriei 120 joi 13 iulie ora 14 și vineri 14 iulie ora 11.

Fundația Soros pentru o Societate Deschisă anunță:

Programul de Finanțare a Lucrărilor de Cercetare pe anul 1996 "RESEARCH SUPPORT SCHEME"

Acest program al Universității Central Europene – Colegiul Praga – sprijină proiecte individuale originale, precum și pe cele ale universităților, academiilor și institutelor de cercetare, în disciplinele de studiu ale Universității, cu accent pe problemele Europei Centrale și de Est.

Temele de cercetare vor fi de preferință în următoarele domenii:

- ARTĂ** – Rolul genurilor, femelia artist, studii comparative asupra artei și arhitecturii regionale;
- ECONOMIE** – Fundamente instituționale și microeconomice ale stabilității macroeconomice și dezvoltarea economică a țărilor în tranziție – studii politice relevante;
- EDUCAȚIE** – Diversificarea învățămîntului superior pe baza vocației, adaptarea învățămîntului la schimbările de pe piața muncii;
- STUDII EUROPENE** – Problemele securității și schimbările din Uniunea Europeană în perspectiva lărgirii acesteia, conferința inter-guvernamentală din 1995 și Europa Centrală;
- ISTORIE** – Studiul recent deschiselor arhive pentru o mai bună înțelegere a fenomenelor socio-politice din Europa Centrală și de Est;
- DREPT** – Bazele legislative ale pieții, cu referiri speciale la reglementările și legislația comercială, criminalistică, dreptul mediului; controlul legal al guvernului și administrației locale; armonizarea legislației europene;
- LINGVISTICĂ** – Comunicarea sistemelor egalitariste și anti-egalitariste în Europa Centrală și de Est; semantici culturale și modelul semantic în limbajele Europei Centrale și de Est;
- LITERATURĂ** – istorie literară; Studii comparative;
- FILOSOFIE** – După post-modern – trecerea în revistă a ideilor ultimului secol;
- ȘTIINȚE POLITICE** – Noi modele de reprezentare și partidele politice; mișcări politice transnaționale; societăți civile și guvernare

locală în curs de apariție;

POLITICI SOCIALE – Dincolo de tranziție: marginalizarea socială în Europa Centrală; Rolul statului și al partenerilor sociali în rezolvarea problemelor sociale;

PSIHLOGIE SOCIALĂ – Structuri familiale și relațiile între sexe în schimbare; apariția comportamentului agresiv; psihologie industrială și managementul resurselor umane;

SOCIOLOGIE – Apariția structurilor sociale și instituționale; actorii sociali în fazele tranziției; identități etnice și naționale;

URBANISM ȘI STUDIUL POPULAȚIEI – guvernare locală și dezvoltare locală în orașe; segmentare socială a spațiului urban; migrarea populației, migrarea inteligențelor; îmbătrînirea, mortalitatea; speranța de viață.

Au prioritate cercetătorii care au vârsta sub 45 ani. O atenție specială se va acorda studii comparative și multidisciplinare.

Se vor acorda burse individuale și burse colective pentru o perioadă cuprinsă între șase luni și maxim doi ani. În cazul bursei colective se va acorda prioritate grupurilor de specialiști din cel puțin două țări care doresc să studieze o temă particulară și problema comună dintr-o perspectivă comparativă multinațională.

Bursele variază între 1005 și 5005 pe lună în funcție de timpul dedicat cercetării, calificare, experiență, condiții locale și situații particulare. Pentru ambele tipuri de burse se acoperă și cheltuielile suplimentare (călătorii, documentare etc.) efectuate în scopul cercetării.

Informații suplimentare și formulare necesare înscrierii pot fi obținute de la sediul Fundației Soros din țară. Formularele trebuie completate în limba engleză.

Termenul limită pentru depunerea acestora este de 20 octombrie 1995. Răspunsurile vor fi date în luna Iunie 1996.

Program cu publicul este de luni până joi între orele 14:00 – 17:00.

Adresele Fundațiilor Soros din țară:

■ **BUCUREȘTI**, Calea Victoriei 155, bl. D1, sc. 7, et. II, C.P. 22 – 196; tel. (01) 650.63.25; 659.13.21; fax: (01) 312.27.45

■ **CLUJ**, str. Mărului 5; Cod 3400; tel. (064) 19.40.77; fax: (064) 19.71.21;

■ **IAȘI**, str. Moara de Foc 35, CP 1356, OP. 6; Cod 6600; tel. (032) 25.29.20; fax: (032) 95.29.22;

■ **TIMIȘOARA**, str. Semeinic 10, Cod 1900; tel./fax (056) 19.99.60, 19.24.93;

■ **ARAD**, b-dul Doobal 2-4, cam. 110 B; tel. (057) 26.31.55;

■ **BRAȘOV**, str. Iuliu Maniu 47, COPCO, cam. 516; tel./fax (068) 15.16.93

MONICA LOVINESCU

VI

François Furet și deconstruirea iluziei comuniste*

Studiul „Trecutul unei iluzii. Eseu asupra ideii comuniste în secolul XX” a primit în martie 1995 premiul cărții politice a anului. Autorul, François Furet, cunoscut istoric, specialist al perioadei moderne și al Revoluției franceze, prezintă iluzia comunistă sub cele două fețe ale sale: secretă și închisă asupra lui însuși în Est, unde s-a aflat la putere, publică și deschisă în Vest, unde domnea doar în spirite. Originalitatea eseului lui François Furet stă și în recunoașterea culpabilității Apusului (care a predat colonizării sovietice jumătate din continentul european), și în încercarea de a explica fascinația elitelor intelectuale ale acestui secol față de comunism ori fascism. „Magia” fenomenului sovietic în Occident îl transformă din obiect de studiu în subiect de adorație sau ură: pe scurt, el se mitologizează. Un puci la poporul cel mai înspăimântat din Europa (revoluția bolșevică din 1917) devine o Biserică pentru intelectualii de stînga de pe toate meridianele. Mari spirite ale epocii au făcut pelerinaje la Moscova: între alții, H.G. Wells și Bernard Shaw, care au și lăudat cu această ocazie Uniunea Sovietică.

Iluzia comunistă, în Occident, a fost adesea camuflată în „cultura antifascistă”. Furet insistă asupra modului în care comunismul s-a slujit de antifascism pentru a camufla pe de o parte realitatea defigurată a URSS, iar pe de altă parte ca armă tactică. Parisul devine în deceniul al patrulea scenă privilegiată a propagandei kominterniste, care urmărea absolvirea crimelor sovietice prin radicalizarea luptei împotriva fascismului. Furet își ilustrează ideea mai ales prin descrierea a ceea ce numește „le désarroi français”, care a cuprins intelectualii de prestigiu ca Romain Rolland sau André Gide.

Parisul – scenă a propagandei kominterniste

Comuniștii au două concepții despre antifascism. Prima, constitutivă: fascismul nu reprezintă decât una din versiunile dictaturii capitaliste burghize. Conform unei astfel de viziuni, atunci cînd se anunța pericolul nazist și Hitler începea să urce spre putere în Germania, pentru comuniștii adevărații fasciști erau... social-democrații. A doua concepție, tactică și vremelnică: comuniștii conștient să facă o deosebire între democrația liberală și fascism și acceptă chiar să se alieze provizoriu cu prima împotriva celui de-al doilea.

Tactica aceasta, prin care anticomunismul democratic putea fi „criminalizat”, are, în anii '30, al Frontului Popular, în Franța, și apoi al războiului civil din Spania, un șef de orchestra, Willi Mützenberg, adevărat „ministru clandestin” al Kominternului, și un loc privilegiat de desfășurare: Parisul. Marea „pradă” vînată de Mützenberg era intelectualul, iar specialitatea sa – „tovarășul de drum”. Franța, traumatizată încă de primul război, temîndu-se de noul conflict ce se profilează la orizont, atînsă de sindromul „abdicării colective”, este un teren visat pentru absolvirea marilor procese de la Moscova prin radicalizarea luptei împotriva fascismului și reînvierea termenilor iacobini ce justificau Teroarea. Congresele antifasciste, Mișcarea Amsterdam-Pleyel, regizor fiind, prin Mützenberg, Kominternul, au drept rol principal să „îmbogățească latura universală a bolșevismului tocmai în clipa cînd el a devenit mai asiatic”.

Rari sînt cei ce-și vor păstra luciditatea printre intelectualii care de care mai doritori de a se instala în „sensul istoriei”. Printre ei, Furet o privilegiază pe Simone Weil, „arsă de cele două focuri ce o vor consuma: inteligența filosofică și compasiunea”.

Războiul civil din Spania – repetiție a revoluției mondiale

Scena se va strămuta de la Paris în Spania, unde, în timpul războiului civil, antifascismul își va „făuri legenda și istoria”. Iar Moscova va încerca pentru prima oară formula „atelierei” unei alte țări. Moscova instalează în Spania un guvern sovietic în miniatură, avînd drept șef un om al NKVD, Orlov, însărcinat, în primul rînd, cu lichidarea stîngii ne-staliniste (anarhiștii și troțkiștii din POUM și din Brigăzile Internaționale). Orlov procedează în Catalonia exact ca Eșov în URSS. Ceea ce experimentează în Spania – afirmă pentru prima oară Furet – e tehnica politică a „democrației populare”, așa cum va fi pusă în aplicare în Europa Centrală și Răsăriteană după 1945. Cum din Spania lipește Armata Roșie, adică instrumentul principal al instaurării unui astfel de regim, operația nu va reprezenta pentru Moscova decât o repetiție generală, în cursul căreia nu are de luptat împotriva unui totalitarism de dreapta (dictatura lui Franco – remarcă Furet – se invocă mai curînd cu autocrația reacționară, sprijinită de Biserică și proprietari, decât cu o putere totalitară), ci a celor care, de la stînga, riscă să-i descopere propriul său caracter totalitar.

Ce devine „drapelul” antifascist într-o astfel de bătălie? În Brigăzile Internaționale este înobilat de solidaritatea combatanților, în practică nu e decât masca în spatele căreia sovieticii încearcă să confie libertatea. Drept care – scrie Furet – războiul din Spania, așa cum e transmis generațiilor următoare, cuprinde tot atîta minciună cît adevăr. Orwell – trăind drama anarhiștilor de la Barcelona (torturați și uciși ca la Lubianka sovietică) – e unul dintre primii ce denunță minciuna; ca de obicei, Malraux exprimă totodată adevărul și mitologia. Sau cu formula lui Furet: „Malraux dă glas pasiunii spaniole în clipa cînd Orwell îi denunță deja minciuna”.

Iluzia comunistă camuflată în cultura antifascistă

„Cultura antifascistă” nu rodește doar în Franța, unde revoluția din 1789 asigură filiații posibile, dar și în Anglia (revoluția bolșevică are acolo mai mulți adepți în universități decît în uzine, vezi marii spioni formați la Cambridge) și chiar în Statele Unite. Iluzia comunistă cunoaște în America de Nord forma ei cea mai paradoxală: intelectualii liberali americani nu vor să instaureze comunismul la ei acasă, ci să apere democrația în lume, rolul prin excelență asumat de americani și căruia persecutarea evreilor îi dă un caracter de urgență.

Furet descriese etapele itinerarului britanic spre pămîntul făgăduinței bolșevice, grație a două exemple tipice: Wells și Shaw.

Mai la îndemînă, ilustrarea „călătoriei franceze” spre Moscova. Exemplele sînt atît de cunoscute încît, în ciuda numărului de pagini ce le sînt consacrate în lucrarea lui Furet, nu vom face decât să le amintim pe scurt.

Romain Rolland, desigur: criticase metodele comuniste în 1927. Dar în 1929, după ce a întîlnit-o pe viitoarea lui soție (agentă sovietică, după cele mai multe surse, nementionate și neconfirmate însă de Furet), îl sfătuiește, patetic și insistent, pe Panait Istrati să nu-și publice mărturia despre URSS. Urmează întîlnirea cu Stalin din 1935, exact în clipa cînd era publicat la Paris, în ciuda dificultăților întîmpinate – le-am mai descris înainte –, studiul capital al lui Boris Souvarine despre despotul de la Kremlin. Stalin-ul lui Souvarine apare chiar în luna iunie, cînd se ține la Paris „Congresul scriitorilor pentru apărarea culturii”, „marea paradă antifascistă”, pusă în scenă de Mützenberg. „Altă coincidență simbolică” – constată Furet. Prin Romain Rolland, adevărată vedetă a literaturii europene (Stalin îl va primi cu aceste cuvinte: „Sînt fericit să stau de vorbă cu cel mai mare scriitor mondial”), Stalin primește, în ciuda unor minime reacții de luciditate ale ilustrului oaspe, „binecuvîntarea universalismului democratic”.

Alt pelerin prestigios: Gide. Pare un tovarăș comod de drum. Își publicase romanul *Les Caves du Vatican* mai întîi în foileton, în organul Partidului Comunist Francez, *L'Humanité*. Călătorie și primire triumfale în URSS, în 1936. În octombrie al aceluiași an însă, echivalentul unei bombe incendiare explodează la Paris o dată

cu mărturia sa, *Retour de l'URSS*, scrisă în grabă, „ca pentru a se dezbăra de o impostură”. De-mitologizarea nu e radicală, dar Gide îndrăznește comparația între Stalin și Hitler, iar diagnosticul său prefigurează, cum observă Furet, pe acela al lui Ciliga (cu prima analiză a universului concentraționar sovietic, în 1938, Au pays du grand mensonge), Orwell sau Soljenitîn. Pentru Gide, Uniunea Sovietică este țara minciunii generalizate și obligatorii. Furet citează o frază din Gide ce dă tonul demistificării: „Mă îndoiesc că există azi o altă țară, fie chiar Germania lui Hitler, în care spiritul să fie mai puțin liber, mai încovoiat, mai temător (terorizat), mai vasalizat”.

Cartea se bucură de un imens succes (un tiraj de 146.000 de exemplare) ce nu se va reînnoi însă pentru *Retouches à mon retour de l'URSS* (iunie, 1937), unde, adăugînd proceesele de la Moscova și deportările, Gide pare a o rupe definitiv cu progresismul procomunist. Furet are dreptate să citeze următoarele rînduri din *Retouches*...: „tonul lor patetic și indignat era destul de rar în epocă pentru a fi vărsat la creditul moral al „imoralistului”: „Aceste victime le văd, le aud, le simt în preajmă. Strigătele lor, înăbușite de călușul ce le-a fost pus în gură, m-au trezit azi-noapte, tăcerea lor îmi dictează acum aceste rînduri... Nimeni nu intervine în favoarea lor”.

Iar în Jurnal, Gide se întreabă, înflorat, în ce moment și de ce spiritul comunist a încetat să se deosebească de cel fascist. Prilej pentru Furet de a relua la sfera capitolului paralelismul celor două totalitarisme, dar, în același timp, de a reaminti diferența de tratament în condamnarea sau absolvirea lor după al doilea război mondial. Constatînd că din 1945 încoace fascismul a fost aruncat în infernul ideilor politice, Furet scrie: „Istoria ne obligă totuși să concepem că înainte de a fi fost învins, fascismul o reprezentat pentru mulți intelectuali europeni o speranță, ca și comunismul”. Cine însă, după război, va îndrăzni să-și aducă aminte că a considerat fascismul drept o experiență demnă de interes, acum, cînd nu mai este înregistrată decât drept crimă în stare pură?

Substituirile aparțin redacției

*François Furet, *Le passé d'une illusion, essai sur l'idée communiste au XX-ème siècle* (Robert Laffont/ Calmann-Lévy, Paris, 1995). În curs de apariție la Editura Humanitas.

Un dușman al singurătății

Drumul către casă – emisiune cuprînzînd informații din viața Capitalei – coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)
Rockada mare – realizator Florian Pittig (marți, ora 22.00)
Cîntăreața cheală – lumea teatrului; noutăți, interviuri, analize – realizator Alin Gălătescu (miercuri, ora 17.15)
Turmul de voghe – Dezbateri cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului – realizator, directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (vineri, ora 18.00)
Căutările model – lumea model; perioade, stiluri, manechine – realizator Alin Gălătescu (vineri, ora 21.15)

Fără anestezie – invitatul săptămîinii în dialog cu directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

Estetica internațională a momentului are printre valorile sale centrale una pe care arta românească actuală o prizează cu mare dificultate; este vorba despre finalitatea comunitară a travaliului artistic, finalitate străină imensei majorității a artiștilor români care aspiră la o unică, maximă valoare – afirmarea unei „viziuni originale”, crearea unui „stil”, impunerea unei „personalități” (geniale, se subînțelege). Din această pricină ies cu stil mai mult în evidență rarele cazuri în care artiștii români se implică realmente în modelarea unui mediu, a unei comunități. Cele mai cunoscute și mai semnificative cazuri de acest fel poartă numele Perjovschi și Zidaru. Doi artiști care se află la antipodi ideologici, estetici și existențiali, primul mizând totul pe sincronia cu tendințele artistice și ideologice occidentale, celălalt investind totul într-un inflexibil autohtonism. Dar ceea ce-i leagă este faptul că, la ora actuală, ei sînt singurii artiști români care au și dezvoltat un proiect cu impact social, comunitar, spre deosebire de restul artiștilor contemporani, care au rămas calați pe desăgurarea donquijotescă a unui proiect existențial cu velleități paradigmatic. Dincolo de sistemele lor de valori, perfect opuse, Perjovschi și Zidaru sînt, ambii, asți-tradiționaliști în conceperea rostului artei. Ca artiști comunitari, proiectul lor vizează nu etern-rivnita capodoperă, ci modelarea, manipularea unor mase de oameni, a unor comunități, elaborarea unor rețele (estetice, politice etc.) de conlucrare și informare a acestora. Chiar anul trecut, expoziția anuală a Centrului Soros pentru Artă Contemporană a avut ca motiv central inter-medierea comunicării artiștilor cu anumite grupuri și comunități (handicapați, minoritari, marginalizați etc.). Se încearcă astfel racordarea climatului artistic autohton la cele mai noi „jocuri comune” ale artei internaționale. În care artiștii-activiști sociali dețin un loc remarcabil. Faptul că respectiva expoziție a fost un flasc este explicat nu doar de tipul de relație (strict individuală) pe care artiștii români o are cu realitatea, cu mediul său, ci și prin eroarea de-ontologică ce a grevat concepția întregii manifestări, ce a permis (ba chiar a cerut) artiștilor să-și inventeze comunitățile respective, să le creeze mental, ca pe un joc, și apoi să intre în relație cu ele, ca într-un experiment. Perjovschi și Zidaru însă (care nici nu au participat la respectiva manifestare) sînt singurii artiști care și-au construit comunitățile lor, respectiv „comunitatea” cititorilor-privitori ce gravitează în jurul revistei „22”, și disputata comunitate religioasă de la Pucioasa. În interiorul acestor comunități, opera artistică (și socială) a celor doi artiști se manifestă ca o modalitate de identificare vizuală, ca o marcă, ca o ștampilă. Ca amprenta unui act de continuă modelare. Numai că aici se oprește analogia dintre cei doi artiști și aici se oprește în fapt și convergența lor cu modelul apusean al artiștilor-activiști. Ambii au în spate, implacabilă, genealogia lor autohtonă care-i determină să distorsioneze (în bine? în rău?) modelul inițial. Astfel, dacă Zidaru, în ciuda totalei implicări comunitare, își trasează cu perseverență drumul său ca artist, ca sculptor, refuzând prescripția modelului apusean de a-și abandona opera pentru „activism”, Perjovschi, la rîndul său, influențat de acel specific ego-centrism (în sens literal) în relația cu „masele”, se restrînge la crearea și dezvoltarea unei comunități virtuale („cititori-privitori”, dar nu colaboratori), în raport cu care el se poate erija într-un fel de demiurg estetic. De fapt, această demiurgie virtuală este elementul de forță (dar și punctul nevralgic) al expoziției „Acumulări” pe care Dan Perjovschi a deschis-o recent la

Muzeul Național de Artă, deci în acel loc în care – dincolo de avatarii politici actuale sau viitoare – vor fi consacrate figurile centrale ale artei contemporane, prin asemenea expoziții retrospectiv-ve (pentru că și „Acumulări” nu este doar un concept, ci o acumulare în sine, văzută retrospectiv).

Există însă la Perjovschi o neconcordanță de fond între principiile proiectului său și traiectoria concretă pe care o urmează acesta. În esență, proiectul său vizează raporturile grupurilor sociale cu politica (și mediile de informare), tinzînd către o de-misticare și de-mitologizare a politicii și presei, relevante (în mod previzibil) drept mecanisme de manipulare cinică. Dar chiar tipul de discurs plastic semnat „Perjo” (care, prin acumulări, creează instalațiile semnate Perjovschi) cade, automat și necesar, sub incidența aceluiași principiu, relevîndu-se, la rîndul său, ca o modalitate de manipulare ce utilizează (ca pe un mijloc printre altele) chiar de-misticarea și denunțarea manipulării. În ciuda (sau poate chiar din pricina) „intellectualismului” său, Perjovschi cade pradă unei naivități curente în lumea artei, a culturii – aceea de a crede că un tip de propagandă (politica „anti-politicii”) este licită întrucît este făcută de „cei buni” pentru a-i dezangaja și înlocui pe „cei răi” de la conducerea „maselor” care, în consecință, pot fi astfel îndrumate către scopuri „bune”. Or, din punct de vedere principal (iar proiectul lui Perjovschi este fondat pe principiul lucidității), cele două tipuri de propagandă sînt perfect identice, întrucît ele se bazează pe discriminarea (lip-

sită de criterii imuabile) între „buni” și „răi”. Însă chiar politica (și reflectarea, mediatizarea acesteia) din ultimii ani a demonstrat caracterul fluid al definițiilor de „bun” și „rău”, accentele axiologice se schimbîndu-se uneori dramatic (vezi jocul miseradelor între plus și minus, văzute cînd dinspre Putere, cînd dinspre Opoziție). Iar lucrările lui Perjovschi, privite structural, sînt marcate de un acuzat manieism, inacceptabil în interiorul unui proiect bazat pe luciditate; cele două personaje generice ale sale, la care pot fi reduse toate „povestirile” desenate, sînt pe de-o parte „fraierul” lipsit de apărare, ce zîmbește prosteste (și prosti), de care profită „șmecherul”, politicianul veros ce rînjește satisfăcut. În spatele unei asemenea gândiri polarizate se ghicește, paradoxal, tocmai un rest imprescriptibil de „stingism”. Ce-i drept, pe invers. Dar presupuzițiile sînt identice: masa este o gloată („acumulare”) fără chip, fără psihic, hîrlîndu-se timp la istoria ce-i fură ochii, iar cei care profită de ea sînt, invariabil, niște bestii cinice. Iar artistul-demiurg propovăduiește, necontenit, „adevărul”, arătînd icona neputinței, de a fraierului, pentru ca acesta, în urma unui katharsis empatic, să sufere un șoc de conștiință și să aleagă calea cea „dreaptă”. Tocmai lipsa de detașare în proiect, în propriul proiect, nu-i poate fi acceptată lui Perjovschi, întrucît luciditatea ar trebui să aibă ca unic corolar avizarea față de natura versatilă a politicii, a relațiilor cu „masele”, a mass-media, a adevărilor pe care toate acestea le inculcă. Nu contează, la urma urmelor, că un „bine” este real-

mente bine, ci doar că, în anumite circumstanțe, prin manipulare, orice poate să treacă drept „bine”. Pentru a fi cîerent în propriul sistem, acesta ar trebui să fie mesajul lui Perjovschi. Nu legitimitatea și cultivarea unui „adevăr” susceptibil de a fi schimbat de către cursul istoriei. Sigur, acesta este un lucru omeneș. Dar nu „demiurgesc”. Este prea puțin pentru un artist care afirmă că „(re)construiește” lumea, „Jumea toată”.

Stupefiant este faptul că tocmai publicul asupra cărui arta sa ar trebui să aibă impact, oamenii pe care ar trebui să-i influențeze rămîn opaci față de mesajele sale, care, poate, ne conving pe „noi”, dar nu și pe „ei”. Căci dintre ei fac parte și supraveghetorii expoziției, care se amuzau copios de ceea ce ei numeau „caricaturi”, nevenindu-le să creadă că asta este „artă”. Nu exista nici o comunicare între ei și imagini. Nu se simțeau vizați, nici măcar bruscați. Or, tocmai pe acești oameni „adevărați” (care este și al lui Perjo) vrea să li schimbe. Dar cum ar putea s-o facă, dacă el nici nu este perceput ca mesaj pentru ei? În condițiile unei asemenea „receptări”, devine cu atât mai stranie și nemotivată tendința de a supune lucrările lui Perjovschi unei hiper-hermeneutice obeze, cum procedează Ruxandra Balaci în textul expoziției, unde ele sînt dezghiccate semiotice (deși sînt emanații politice și comunitare), prilejuind tirade precum aceasta: „Transcînd atribuția și funcționalități specifice, semnul plastic (vizual) echivalează scriitura, sistemul plastic comportîndu-se ca sistem lingvistic, ambele ca sistem de comunicare, reprezentative și informaționale, semnificative autosuficiente (...)”. Neîndoielnic, autoarea și-a făcut temele la semiotică, dar problema era alta: ce facem cu Perjovschi?, ce face el? Pe de altă parte, deși aparțin unui orizont strict imanent, lucrările lui Perjovschi li inspiră lui H.-R. Patapievici reverii transcendente, microcosmice și macrocosmice, „antropotele” trimițînd la „distanța optimă” de la care, pentru Gumineșu, „noi sîntem vizibili sub formă de suflete personale și lipsite de moarte”.

Sigur, Perjovschi, artist, activist, își face meseria. Toți, la urma urmelor, ne facem meseria...

ERWIN KESSLER

Centrul Soros pentru Artă Contemporană anunță programul:

Ecumest

Primul curs european post universitar de Art Management înființat într-o țară din Europa Centrală și Orientală.

Diploma acordată este recunoscută de „Conference des Grandes Ecoles” din Franța și de Ministerul Educației și Învățămîntului din România.

ECUMEST este un program înființat de asociația franceză ECUME (Europe, Culture, Management), asociația ce administrează cursul post-universitar *Maîtrise Spécialisée European Management des Entreprises Culturelles (DIJON)*.

Cursul se adresează tuturor profesioniștilor din domeniul culturii care:

- au absolvit o facultate de 4-5 ani (uni versitate, politehnică sau școală de comerț);
- lucrează în domeniul cultural într-o țară din Europa Centrală și Orientală;
- doresc să lucreze în domeniul mana-

gementului cultural la nivel european.

- Cursurile vor fi susținute în limbile franceză și engleză (studentii trebuie să cunoască bine aceste două limbi).

Cursul se desfășoară pe durata unui an întreg, începînd din octombrie, astfel:

- cursuri și seminarii teoretice: octombrie – martie (inclusiv două vacanțe);
- două călătorii de studii în două țări europene diferite;
- o perioadă de minimum trei luni de stagiu practic (începînd din aprilie);
- prezentarea unei luze scrise (octombrie).

Dosarele de candidatură se găsesc la Centrul SOROS pentru Artă Contemporană din București, și la biroul ECUMEST (Institutul Francez din București, Bd. Dacia nr. 77; Tel.: 210.02.24/211.38.36). Acestea trebuie integral completate și returnate la biroul de unde au fost ridicate până la data de 7 august 1995.

Adresele Fundațiilor Soros din țară:

■ BUCUREȘTI, Calea Victoriei 155, bld 1, sc. 7, et. III, C.P. 22 – 196; tel. (01) 650.83.25; 656.13.21; fax: (01) 312.27.45

■ CLUJ, str. Mărului 5; Cod 3400; tel. (064) 19.40.77; fax: (064) 19.71.21;

■ IAȘI, str. Moara de Foc 35, CP 1356, CP. 6; Cod 6600, tel. (032) 25.29.20; fax: (032) 95.29.22;

■ TIMȘOARA, str. Șerbanic 10, Cod 1900, tel./fax (056) 19.99.60, 19.24.93;

■ ARAD, b-dul Decebal 2-4, cam. 110 B; tel. (057) 26.31.55;

■ BRAȘOV, str. Iuliu Maniu 47, CCPCO, cam. 516; tel./fax (068) 15.16.93

Noile vechi contexte

Spre deosebire de OZN, OZI va să zică „obiect zburător identificat”, și anume în persoana lui H.-R. Patapievi. Sigla mi s-a forțat într-un trziu în minte, citind acest „bildungsroman”, să-l zic, un fel de Meister Pata Lehrjahre. La început optasem pentru: romanul unui adolescent atoste-văzător, ca replică la „adolescentul miop” Mircea Eliade.

Pentru că, dacă în Cercul văzut prin lentilă am citit (v. Ce ne facem cu Patapievi?, „22”, 3-9 mai crt.) cea mai percutantă regindire a românescului de la Schimbarea la față a României în coace, în Zbor în bătaia săgeții revine cu o forță angelic-demonică toată egologia generației '27, în speță: întregul itinerar spiritual al lui Eliade, cu tot cu Gide și Papini, cu mistică, noul dilantism, cultul performanței culturale ș.a.m.d. Cită autenticitate, atla livresc; cită metafizică, atla savanterie pozitivă; cită sete de aceea, atla foame de trăire; cită firească, atla experimentalism, în numele descoperirii Lumii ca revelație (wertheriană?) a Eului: „Voiam ca „specialitatea” mea să fie a trăi cu intensitate”.

E de-a dreptul fascinant să vezi cit de rapid și de perfect se reface bucla obsesiei enciclopedismului în spațiul asta bătut de istorie și de Dumnezeu: „Enciclopedismul, scria Eliade în prefața ediției sale Handeu din 1938, a fost poate un destin al întregului secol românesc. Cifra omenii trebuiau să facă atunci tot și să facă repede. Dar ce voință înspăimântătoare de creație”. Și ce voință formidabilă de auto-construcție, adăuga, domeniu, acesta, în care a excelat Eliade. Ca și Patapievi. Parcă n-ar fi trecut decît o noapte de la exercițiile de nesomn ale tînarului Eliade, aspirînd cu fabulos neasat religii, științe și romane de ultimă oră; de parcă de la obsesia eminesciană a lăzilor cu manuscrise și bucoavne și pînă la cele 60 de caiete cu excerpte ale liceanului, studentului și fizicianului Patapievi, umplute cu sacră nului Patapievi, umplute cu sacră abia cîteva luni; de parcă de la mania hasediană a exhaustivului, ori de la spațiile infinite, visate și poetizate de Heliade Rădulescu într-un indelicbil melanj de vizionarism, politică, apetit revoluționar și conservatism – și pînă la strania naturate, de finger apocaliptic, cu care trece Patapievi prin cerurile geopolitice ale planetei, n-ar fi trecut decît o clipă!

Eul romantic și visul, eul baroc, Proteu, Circe & păunul, eul clasic, prins în canoane, eul existențialist, captiv în angosane eliberatoare de energii, eul dostoevskian cu impulsuri dandyte (!), paralel cu pornirile isihaste, apoi conștiința damnării laolaltă cu cea a propriei genialități – totul e sorbit în turbionul format la aterizarea acestui OZI autodefinat ca „portretul unei inexistențe”.

Eul văzut prin lentilă

Zbor în bătaia săgeții este o carte înfiorătoare. De un curaj nebul și-o nepăsare atât de totală față de orice consecință, încît pare sinucigașă. Patapievi își îngîra lecturile fără să se teamă de ridicol. Își „recenzează” trăirile, resorturile ascunse, instinctele și mecanismele gândirii, prietenile, rudele, iubirile, evenimentele diurne și revelațiile nocturne cu acea rece scrupulozitate cu care experții laboratoarelor inventariază secunda de secunda evoluția microorganismului de

CRONICA DE CARTE

OZI. Formarea unui fenomen

H.-R. PATAPIEVICI, Zbor în bătaia săgeții, Editura Humanitas, 320 pag., 5.900 lei

sub lamela așezată – cu sadică tandrețe – sub lentila microscopului. Se construiește pe măsură ce crește și este firec din cît pare mai artificial, ca extract al lecturilor și tradițiilor formative. Nu știi ce să crezi: e nebul și de-finitiv pierdut? e genial? e chiar atât de omnicuprinzător pe cît pare? Cît e substanță, cît e poză, cît mimetism? Dar unde și care ar fi numitorul comun al atitor ipostaze?

„Nietzsche – cel mai de seamă profesor al adolescenței mele”, „Tudor Vianu – se poate spune că m-a vertebrat” (stilistic); „A trăi succesiv și, uneori, simultan replica unor doctrine diferite a fost pentru mine un aspru exercițiu de conservare spirituală”, „a face simultan și cu virtuozitate experiența mai multor moduri opuse ale gândirii”; „Îmi place să sfrîșesc. La 20 de ani mă simțeam stăpîn pe ceea ce voiam să arunc”; „Pe măsură ce mă apropiu de ceea ce sunt, excesul de mine însumi mă invadează”.

Nu omite să ne dezvăluie că schilodea berze cu arcul și că a fost un sălba-tec imaginativ, un „hippy halucinat de o ideologie a revoltei vagă și obatinată”. Ne spune cum și-a vindut toate P/uri-le la 16 ani, cumpărîndu-și cu banii lunți Plutarh, Diogene Laertios, Descartes și Pascal. Vezi bine că „relația mea dominantă cu semenii a fost disprețul”, deși în altă parte afirmă net că „eu m-am înțeles întotdeauna bine cu toată lumea”. După cum nu o dată își subliniază „vitalitatea huliganică” („o latență huliganică trăiește în mine mereu”), tot așa mărturisește că a avut „legături sufletești misterioase cu femei mai în vîrstă decît mine”, inclusiv că... „de la BS secția pentru copii furam, din dragoste, poeziile lui Holderlin traduse de Nemoianu și Doinaș”.

Omul cu exces de însușiri. Atrage pe cît îndepărtează. Te invadează simultan de pe apă și pe uscat. N-ai de unde-l prinde.

Totul e cum te trăiești

Anume: ca animal sau cosmos, ca evoluție sau revoluție. Ca ființă unică, irepetabilă, sau ca atom în masa informă. „Cobor în mine și descopăr lumea”, exclama Werther (de ce „grăit-a Zarathustra” nici nu mai auzim). Patapievi scrie o încercare asupra creștinismului, dar se inițiază în marxism. Un eseu despre „predeterminarea lui Iuda”, dar conectează Supraviețuirile lui Radu Cósasu. E format estetic de Gide, dar ține „doliu interior” la moartea lui Malraux, fiind fascinat de Montherlant! E „pregătit interior” pentru marea întîlnire cu Bhagavad-gita, însă îl vizitează, în neofit ardent și penibil, pe Anton Dumitriu. „Mă nutream cu Anamno, cu Berdiaev, cu Soljenițin, luam par-tea unor Luxemburg și Liebhnecht împotriva lui Lenin”, dar se duce în pe-lerinaj la Sihla, unde e cucerit de părin-

tele Paisie, și la Sihăstria, unde-l „judecă” pe părintele Cleopa („căutam, de aceea, să unific isihasmul cu meca-nica cuantică”). Se autodevoră frenetic („degetele minții mele nu au mai zgrițat pereții zidului, în care s-au frînt; au trecut dincolo, iar dincolo au dansat”), contemplă bestiarii și anhu-minuri gotice, dar e atras de un Eugen Simion vorbind la Cochirleni despre Cioran. Scrie un poem de-o mie de versuri, în trei părți (Un izvor peceului, Ascultarea morții, Ablatio Memoriae), medieval și rinascimental, dar ni se dezvăluie ca un Ilf și Petrov perfect în scena băii comune din armată (p.76 ș.u.). Listele de lecturi (v. fragmentele 49, 52, 53, 123, 124 etc.) sînt tot ce poate fi mai abracadabrant (voința de a „ști, totul și încă ceva pe deasupra”): în măsura-n care se vrea consumat ca „ardere de tor”, pentru zeul lăuntric, el consumă bulimic doctrine, epoci, științe și religii.

Deci, unde este adevăratul Patapievi?

În descoperirea, la 10-12 ani, a Labirintului (subteranele de la p. 28 ș.u., spațiul confin imaginarului căr-tărescian) și a Ascensiunii (podurile, atât de imbiator psihanalizabile, p. 32)? În cultul tatălui („tatăl meu cu-noștea bine următoarele limbi: ucraine-nă, română, rusă, germană, polonă, franceză. Recunoștea vag engleza și italiana”? În profunda „orovă de mediocritate”? În atracția față de forme-le trăirii păgîne, sau în cultivarea peisajului eteric, de Lichtung heideggerian ce rivalizează cu „văzduhul tămiat” eminescian și cu luminșurile sadoveniense? (Iată exemplul: „Am privit lumina bogată a toamnei, lichidă și mată ca aurul vechi. Văpăi atinse mocneau în frunze, anunțînd murgătura de arsură a primelor înghe-furi. Fogoaneau cum zbrînlie în văzduhul incins aripile libelulei. Iar soarele se îngropase într-un clin al cerului, ca un ochi între pleoape, cînd bucuria plăc-erii atinge deja oboseala.”)

Iar de aici, de la cutreierul prin toate și plierea limbajului pe orice obiect și atmosferă, se ajunge la natu-ra structural flotantă a Crezului: care este Patapievi? cititorul de Nae Ionescu, de mistică orientală, spaniolă etc., sau cititorul de Tocqueville și Sartre? Devorator de epistemologie, sau degustător de Filocalii? Ș.a.m.d.

EDITURA

CONSTANTIN BALĂCEANU-STOLNICI

Saga baronilor Du Mont
Nouă secole de istorie europeană
(298 pagini, 6.990 lei)Editura ALL
Str. Carol Knappe 20, sect. 1
tel. 312.79.90, fax 312.77.95

vă invită joi, 13 iulie, ora 15, la sediul Grupului pentru Dialog Social, Calea Victoriei 120, cu ocazia lansării cărții Saga baronilor Du Mont – Nouă secole de istorie europeană de acad. prof. dr. Constantin Bălăceanu-Stolnici. Istoria frământată a citorva generații de familii europene, privită peste secole de unul dintre urmași, ilustrat descendent al aristocrației românești.

Cu mirare și prudență

Îți vine să spui: e mult prea mult pentru ca totul să fie adevărat! „Sem-nul meu întinde un simbol mai vast decît eu însumi” – crede (și o spune în chiar dedicația cărții) Patapievi, colindîndu-și cu mirare adamică geogra-fia destinului. De aceea, lectura cărții lui te înfioară. Prea te îndeamnă des să taci prudent, ca să nu deslușești aici semnul de „intrare interzisă”.

Poate că acest corceu în public ar fi trebuit să mai aștepte o vreme. (Gabriel Liiceanu avea deplină dreptate să erize în fața debutului editor-ial a lui Patapievi cu această carte.) Timpul necesar publicării altor cărți extrase din cele 60 de caiete, pentru ca imaginea desăvirșirii să reclame de la sine dezvoltarea etapelor de forma-re. Pentru ca lumea să nu fi fost pusă dintr-o dată în fața acelei cutremurătoare viziuni de la 13 ianuarie 1984, ce debutează dalinian („Azi am desco-perit printr-o viziune panoramică to-tala principiul succesiunii civilizațiilor”), dar se derulează absolut stupe-fiant pe spațiul a șase pagini (297 ș.u.), pe o scenă ce merge de la Apoc-alipsa lui Ioan la Diorama lui Eminescu și de la Toyneebe pînă la Huntington cu Șocul civilizațiilor. Cum să nu rămîi fără auzire în fața unor pasaje pre-cum aceston, știind că vin de la un au-tor în vîrstă de (atunci) 27 de ani!

„Aglomerarea din nordul Mării Negre se infiltrază în Turcia de azi și lovește, ca un metal topit care se scurge, ba-zinul Indusului, pe care îl atinge: curge apoi în toată India. O parte din acest val alunecă în sudul Chinei, dar aici dispare (...) În est, sensul mișcării este spre est: mă refer la expansiunea culturii (India fecundată China, China fecundată Japonia și Coreea) (...) În vest, sensul culturii este spre vest. Lucrul acesta l-am văzut cu toată strălucirea (...) În mod constant, spiritul se naște în Orient și se matu-rizează în Occident. Niciodată Occi-dental „spiritual” nu a putut cuceri Orientul „barbar”. Inovațiile barbare sînt univoce orientate de la est la vest. Intotdeauna cîștiga barbaria, dar nu-mai pentru a fi la rîndul ei subjugată de ceea ce a cucerit (...) Apoi văd din nou globul terestru: o săgeată pleacă din Asia Mică, albastră și roșie, și se întinde în toată Europa, iar altă săgeată, neagră și albă, pleacă din In-dia spre China și se înfige în Japonia. Apoi prima săgeată îmbrățișează America și se suprapune celei de-a do-ua, în India, China și Japonia. Apoi toată lumea este în stral alb (...) Exis-tă un suflet, foarte înmiresmat, în care știu că s-au retras oamenii. Pămîntul este un paradis. Nu există Dumnezeu. Nu există oameni. Văd frumusețea de arriere plan renascentist a peisajului, delicată și pură. Totuși oamenii nu au murit: sînt cuprinși în această fru-musețe pe care generozitatea pasiunii lor a resuscitat-o. Este o tăcere frage-dă, ca pielea unui prunc. Pămîntul este un paradis”.

Nu știu. Cu umire și prudență te faci mic, dar apeși pixul pe foaie și scrii cel puțin acost adevăr indubitabil: așa ceva nu mai există în literatu-ra română.

DAN C. MIHĂILESCU

14 Iulie, Ziua Națională a Franței

Politica externă a Franței

Chirac adoptă o atitudine gaullistă față de Moscova și Washington

Înțelegere și toleranță în ceea ce îl privește pe Boris Elțin, pe de-o parte, o discretă lecție de morală la adresa Americii, pe de altă parte – iată cele două atitudini ale noului președinte al Republicii Franceze, Jacques Chirac, aflat la prima sa mare prestație pe scena internațională, de la Washington la Halifax, trecând prin New York.

Cu privire la Rusia, tonul este plin de respect și mesajul de o imensă înțelegere: acestea, inclusiv maniera de a omite violările drepturilor omului din Cecenia, amintesc de tradiția gaullistă. Asemeni lui de Gaulle, Jacques Chirac vorbește de „foarte marea națiune rusă” și de „foarte marele popor rus (...) care nu trebuie subestimat”, cu atât mai puțin „umilit”, pentru că el traversează astăzi „o perioadă dificilă”. Președintele Elțin, cu care Jacques Chirac s-a întreținut aproape o oră la întâlnirea de vineri, 16 iunie a.e. a G7 – cele 7 țări puternic industrializate – nu dorește „decît să redreseze situația din țara sa”. Drama cecenă, „vechiul conflict” pe care Franța îl regretă, „se explică istoric”. De altfel, nimeni nu s-ar mira dacă Franța, exercitînd încă pentru cîteva săptămîni funcția de președinte al Uniunii Europene, va sprijini semnarea acordului interimar hotărît între UE și Rusia și, astfel, va determina „un îngheț” pentru cauza Ceceniei. Pentru toate păcatele comise la Grozni, sfînta Rusia va fi în curînd definitiv absolvită.

Aceoași toleranță se remarcă în problema pozițiilor pro-sîrbești apărute de Rusia în conflictul bosniac. (...) Trebuie să se revină la istorie și la religie pentru a înțelege, potrivit lui Jacques Chirac, solidaritatea pe care o arată opinia publică rusă față de sîrbi. Nu poate fi reproșată atitudinea pro-sîrbă, subliniază președintele Franței, și Elțin nu poate să nu țină cont de acest lucru. Jacques Chirac explică abținerea rușilor de la votarea

rezoluției ONU, ce autoriza crearea forței de reacție rapidă în Bosnia (FRR), pentru că membrii G7 au omis din păcate joi seara (15 iunie a.e.) să-l consulte pe Elțin la redactarea comunicatului lor.

UE și SUA: actualele mari puteri mondiale

Tonul este mai sever în ceea ce privește majoritatea republicană a Congresului American, acuzată de comiterea „unei erori morale și politice” atunci cînd intenționează să reducă participarea SUA la fondurile de ajutor pentru țările cele mai sărace. „Nu trebuie să pierdem timpul spunînd că se apără drepturile omului și democrația în lume” și să nu „suportăm consecințele” cînd este vorba de a veni în ajutorul celor mai defavorizați. Jacques Chirac a lăsat să se înțeleagă îngrijorarea creată de tendințele de izolaționism ale majorității republicane

din Congresul American. Dacă la Washington contactul președintelui Franței cu șefii Congresului American Newt Gingrich și Robert Dole a fost „viguros” – pentru a prelua o expresie a anturajului său, în schimb lucrurile au decurs foarte bine la întâlnirea cu șeful statului american, Bill Clinton. Președintele SUA a avut numai cuvînte de laudă la adresa lui Jacques Chirac și față de politica dusă de Franța în Balcani.

Jacques Chirac consideră că UE și SUA sînt două entități la fel de bogate (sau aproape), dar că, în timp ce prima acordă aproximativ 30 de miliarde de dolari ajutorului pentru dezvoltare, cea de-a doua doar 9 miliarde de dolari. Jacques Chirac lansează astfel ideea că UE este cel mai important comanditar de fonduri din lume. Pe scurt, că ea plătește, în timp ce SUA vor să-și asume (singure) responsabilitatea politică a afacerilor lumii. „Această situație nu poate dura” afirmă Jacques Chirac, convins că noua relație transatlantică va trebui să se facă în jurul unui puternic nucleu european care, în ceea ce privește problemele apărării, politica externă și economia va trebui să vorbească pe picior de egalitate cu SUA.

Traducere și adaptare după „Le Monde” (2.433) de LAURA TOMA

Ministrul de externe al României, Teodor Meleșcanu, alături de Michel Barnier, ministru delegat pe lângă ministrul Afacerilor Externe al Franței, înscărinat cu Afacerile Europene, cu ocazia depunerii cererii oficiale de aderare a României la Uniunea Europeană, 22 iunie 1995.

Consiliul 22:
MONICA LOVINESCU
VIRGIL IERUNCA
MIHAI ȘORA
GABRIEL ANDRESCU
SORIN ANTOHI
MIHNEA BERINDEI
H.-R. PATAPIEVICI

Redacția:
Redactor-șef:
GABRIELA
ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjunct:
RODICA PALADE
Șef secție politic:
HORAȚIU PEPINE
Publicist comentator:
ANDREI CORNEA
Șef secție social:
OANA ARMEANU
Redactor:
CEZAR
PAUL BĂDESCU,
DIANA TURCONI
Grafician:
DAN PERJOVSCHI
Tehnoredactor:
ALEXANDRU CIRIP
Secretar general
de redacție:
LAURA TOMA
Corespondenți:
RADU DOBÂNDĂ
Procesare text:
FLORIAN TOROPOC
Șef serviciu difuzare:
MIRCEA IONESCU
Difuzare:
CONSTANTIN SATALLA
Fotoreporter: IULIAN PUIU

Rubrici permanente:
EMIL HUREZEANU,
N.C. MUNTEANU
(comentarii politice),
ILIE ȘERBANESCU
(comentarii economice),
RALUCA
STROE-BRUMARIU
(Parlament),
MARIAN CHIRIAC
(săptămîna politică),
CEZAR BALTAG
(istoria religiilor),
DAN C. MIHĂILESCU
(cronică literară),
ERWIN KESSLER
(cronică plastică).

Corespondenți:
IOAN MUSLEA (Cluj),
DANIEL VIGHI
(Timișoara), DINU MIHAIL
(Chișinău), ION MIRON
DAMIAN (Paris), WILLIAM
TOTOK (Berlin), ADRIAN
NICULESCU (Milano),
MIHAI POPA
(Budapesta).

Tehnoredactare
computerizată: „22”.

Tipărit la FED

Redacția și
administrația:
București,
Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08,
614.17.76; Fax
311.22.08,
e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele
nepublicate
nu se restituie

ISSN-1220-5761

ECONOMIȘI PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

11% 5.000 lei cu expediere prin poștă

14% 4.500 lei cu ridicare de la redacție

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război.

29% 4.000 lei cu expediere prin poștă

33% 3.500 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa:
Revista „22”, cont 45103532 BCR
Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10,
București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa:
Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1,
București, cu specificarea
pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

CITIZENII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista „22” depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni	sau echiva- lentul în orice monedă converti- bilă.
– Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$	
	140 DM	70 DM	35 DM	
	500 FF	250 FF	125 FF	
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	
	58 £	28 £	14 £	
– Europa de Est	40 \$	20 \$	10 \$	
– SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$	

Revista „22” anunța exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presa neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspunda conform prevederilor legale.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTES